

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

**Formy řešení úpadku v rámci právní úpravy
insolvenčního řízení**

Pavel Vachalec

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Pavel Vachalec

Provoz a ekonomika

Název práce

Formy řešení úpadku v rámci právní úpravy insolvenčního řízení

Název anglicky

Forms of bankruptcy and insolvency resolutions in the legal framework of insolvency procedure

Cíle práce

Tato bakalářská práce bude zaměřena na objasnění právní úpravy insolvenčního práva v České republice se zaměřením na způsoby řešení úpadku fyzických osob.

Cílem práce je vysledovat vývoj relevantních údajů v rámci insolvenčních řízení ve zvoleném časovém období a navrhnout relevantní doporučení.

Metodika

V teoretické části bakalářské práce bude využita zejména metoda literární rešerše, shromažďování dat, analýzy a studia odborné literatury, právních předpisů, rozhodovací praxe soudů a jiných relevantních zdrojů.

V praktické části diplomové práce budou aplikovány teoretické poznatky na konkrétních případech, přičemž bude docházet k vzájemné komparaci těchto poznatků s insolvenčními řízeními v jednotlivých fázích těchto řízení a k následné analýze shromážděných dat.

V závěru této části bude metodou syntézy provedeno vyhodnocení veškerých výstupů a stanovení možných doporučení.

Doporučený rozsah práce

30 – 40

Klíčová slova

insolvence, úpadek, osobní bankrot, oddlužení, konkurs, insolvenční správce, podmínky úpadku, hypero-
cha, regresní pohledávka

Doporučené zdroje informací

- ČESKO. Civilní právo procesní. Část druhá. Řízení vykonávací, řízení insolvenční / Alena Winterová, Alena Macková, kolektiv. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-077-2.
- ČESKO. Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele : příručka zejména pro neprávnický / Jolana Maršíková. Praha : Linde Praha, 2014. ISBN 978-80-7201-939-7.
- ČESKO. Insolvenční zákon a předpisy související : komentář / Jan Kozák, Alexandr Dadam, Lukáš Pachel. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-135-4.
- ČESKO. Insolvenční zákon : s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy / Jolana Maršíková a kolektiv. Praha : Leges, 2014. ISBN 978-80-87576-80-9.
- ČESKO. Správní řád / Ivan Tobek, Karel Hruška, Petr Voříšek. Praha : Institut pro veřejnou správu Praha 2016. ISBN 978-80-86976-33-4.
- ČESKO. Úpadekové trestné činy v České republice / František Púry. V Praze : C. H. Beck, 2015. ISBN: 978-80-7400-293-9.
- VELKÁ BRITÁNIE. International insolvency law [elektronický zdroj] : reforms and challenges / edited by Paul Omar. Fmham, Surrey, England: Ashgate PPub. Company. [2013]. ISBN 978-1-4094-6666-6 (e-book).
-

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Denisa Cívínová

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 8. 11. 2016

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 9. 11. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 12. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci Formy řešení úpadku v rámci právní úpravy insolvenčního řízení jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14. 3. 2017

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval paní Mgr. Denise Cívínové za odborné rady, připomínky, trpělivost a vedení při tvorbě této práce

Formy řešení úpadku v rámci právní úpravy insolvenčního řízení

Souhrn

Tato práce má za cíl seznámit čtenáře s problematikou insolvenčních řízení fyzických osob, se zaměřením na možné způsoby řešení úpadku fyzických osob. Teoretická část se zabývá především legislativní úpravou insolvenčního zákona a souvisejících právních předpisů, popisuje jednotlivé subjekty, vystupující v insolvenčních řízeních fyzických osob, jejich úlohu v rámci řízení, průběh řízení od zahájení až po jeho skončení ve všech případech, které zákon povoluje, a to jak z pohledu věřitele, tak i z pohledu dlužníků. Praktická část je zaměřena na sledování relevantních statistických údajů, které jsou veřejně dostupné na stránkách české justice. Údaje byly sledovány na zcela náhodně vybraném vzorku dat, přičemž byl kladen důraz na zahrnutí kompletního spektra dlužníků, respektive na to, zda návrh byl podán dlužníkem či věřitel, jedná se o muže či ženu, nebo společný úpadek manželů a také se práce zaměřuje na údaje ze všech možných typů řešení úpadku fyzických osob. Práce je tedy zaměřena na insolvenční řízení, jež je řešeno buď oddlužením či konkursem. V teoretické i praktické části jsou uvedena tvrzení podpořena judikaturou.

Klíčová slova: insolvence, úpadek, osobní bankrot, oddlužení, konkurs, insolvenční správce, podmínky úpadku, hyperocha, regresní pohledávka.

Forms of bankruptcy and insolvency resolutions in the legal framework of insolvency procedure

Summary

Main goal of this bachelor thesis is to introduce the reader to problematics of bankruptcy and insolvency proceedings of natural person in legal frame work of Czech republic. Theoretical part mainly deals with the current legislative, insolvency act and other related laws and regulations, describes who can take part in bankruptcy and insolvency proceedings, their possible role and status, whole process since the start of the proceeding until it is finished in all possible forms, that are allowed by Czech legislative, from point of view of both, debtor and creditors. Practical part is aimed on analysis of statistically-relevant data, which are publicly accesable on the website of the Czech justice systém. Those statistic entities were observed on completely randomly chosen data, while the accent was on comprising the complex spectrum of debtors, respectively onto whom had proposed the proceeding, whether it was debtor or creditor, if it was male or female or it was a insolvency of a married couple and also, whether the proceedings are solved as bankruptcy or as an insolvency. The claims are supported with the court's judgements.

Key words: insolvency, bankruptcy, natural person, insolvency administrator, creditor, debtor, assets, debts, regressive debts

Obsah

1	Úvod.....	11
2	Cíl a metodika práce.....	12
2.1	Cíl práce.....	12
2.2	Metodika práce	12
3	Insolvenční řízení fyzických osob – právní úprava.....	13
3.1	Insolvenční zákon	13
3.2	Předmět úpravy.....	15
3.3	Účastníci řízení	15
3.3.1	Insolvenční dlužník	15
3.3.2	Věřitelé	17
3.3.3	Insolvenční správce	18
3.3.4	Insolvenční soud a osoba soudce	19
3.4	Majetková podstata.....	19
3.5	Insolvenční řízení před úpadkem.....	21
3.5.1	Zahájení insolvenčního řízení	21
3.5.2	Náležitosti návrhu	21
3.5.3	Dlužnický návrh	22
3.5.4	Věřitelský návrh	23
3.6	Fáze před rozhodnutím o návrhu, zjištění úpadku.....	24
3.7	Řízení po zjištění úpadku	25
3.8	Postavení věřitelů	26
3.8.1	Zajištění věřitelé	26
3.8.2	Nezajištění věřitelé	26
3.9	Vlastnosti pohledávek.....	27
3.9.1	Peněžité / nepeněžité pohledávky	27
3.9.2	Splatné / nesplatné pohledávky	27
3.9.3	Podmíněné / nepodmíněné pohledávky.....	27

3.9.4	Podřízené / nepodřízené pohledávky.....	28
3.9.5	Vykonatelné / nevykonatelné pohledávky	28
3.10	Postavení pohledávek.....	28
3.11	Přezkum pohledávek.....	28
3.12	Přezkumné jednání.....	29
3.12.1	Popěrné úkony.....	29
3.12.2	Incidenční spory	30
3.13	Způsoby řešení úpadku	31
3.13.1	Konkurs	31
3.13.2	Průběh.....	32
3.13.3	Ukončení konkursu	33
3.13.4	Důsledky.....	33
3.14	Oddlužení.....	34
3.14.1	Zpeněžením majetkové podstaty	35
3.14.2	Splátkovým kalendářem	35
4	Úpadek fyzických osob v praxi.....	37
4.1	Analýza vzorku dat z insolvenčního rejstříku	37
4.2	Analýza ukončených insolvenčních řízení	40
4.3	Odhad vývoje insolvenčních řízení	43
4.4	Analýza souhrnných ukazatelů.....	47
5	Hodnocení	51
6	Závěr.....	52
7	Seznam použitých zdrojů	54

Seznam obrázků

Obrázek 1 Vývoj počtu návrhů v období 2009 - 2013	48
Obrázek 2 Přehled způsobů úpadku dle návrhů dlužníků	51

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled uvedených závazků / závazků uspokojovaných.....	38
Tabulka 2: Poměr uvedených / přihlášených věřitelů	39
Tabulka 3: Analýza průběhu insolvenčních řízení	41
Tabulka 4: Analýza průběhu insolvenčních řízení	42
Tabulka 5: Odhad vývoje insolvenčních řízení	44
Tabulka 6: Odhad vývoje insolvenčních řízení	46
Tabulka 7: Počet návrhů v letech 2009 – 2013, poměr věřitelských návrhů	47
Tabulka 8: Prohlášen úpadek za období 2009 – 2013	49
Tabulka 9: Poměr insolvenčních návrhů / vydaných usnesení o úpadku.....	49
Tabulka 10: Insolvenční návrhy na fyzické osoby s navrženým způsobem řešení.....	50

Seznam zkratk

IZ	insolvenční zákon
ZOPO	zpráva o plnění oddlužení
o.s.ř.	občanský soudní řád
EŘ	exekuční řád

1 Úvod

Proces insolvence není v oblasti českého práva ničím novým, v různých obdobích existuje insolvenční zákon již několik desítek let. Nynější znění je upraveno zákonem č. 182/2006 Sb. - zákon o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (insolvenční zákon – dále jen „IZ“).

Pojem insolvence a úpadek je pro většinu neodborné veřejnosti známým termínem. Mnoho lidí si ovšem tyto pojmy nespojí s více známým a více užívaným termínem bankrot či osobní bankrot. Většina obyvatel České republiky má ve svém okruhu známých někoho, kdo insolvenčním řízením prošel, nachází se v něm či by pro něj, vzhledem k jeho situaci, vyhlášení osobního bankrotu bylo ideální řešení. O důležité téma se jedná zvláště proto, že úpadkem fyzických osob jsou, často citelně, dotčena majetková práva třetích stran - věřitelů. Mezi tradiční důvody vzniku úpadkové situace lze zařadit především přecenění vlastní finanční situace a s tím spojenou nezodpovědnost při nabírání finančních závazků, čímž se dlužník snaží pokrýt již existující dluhy. Tímto se dlužník dostává do tzv. „dluhové spirály“, kdy jednou půjčkou splácí tu předchozí. Dalšími příčinami mohou být samozřejmě i okolnosti, jež úpadce nemohl předpokládat, například dlouhodobý výpadek příjmu (ztráta zaměstnání, zhoršení zdravotního stavu, rozvod aj.) či razantní zvýšení životních nákladů. Další faktor, ovlivňující situaci zadlužení fyzických osob, je lehkovážný přístup ze strany institucí, poskytujících finanční prostředky. Většinou se jedná o společnosti poskytující krátkodobé půjčky či úvěry, kdy spotřebitel přeplatí půjčenou částku o značnou část. Tyto firmy jsou ochotny poskytovat půjčky i přes zjevně nepříznivou finanční situaci dlužníka, kdy tuto prověřují nikterak do hloubky. Právě proto, o jakou cílovou skupinu klientů se jedná, bývá přeplacení úvěru tak vysoké, dopředu je již kalkulováno s nedobytností části půjčených peněz.

Na velikosti dluhů se projevuje nejen půjčená částka, ale značnou roli hraje i příslušenství – úroky, smluvní pokuty, penále, náklady řízení či náklady exekutora. Častým příkladem je, jak bude patrné z praktické části, že tyto přirostlé nároky věřitelů přesahují sumu původně čerpaných finančních prostředků. Mezi specifika insolvenčního řízení patří, že věřitelé mohou uplatňovat své nároky s příslušenstvím, ovšem toto mohou uplatňovat pouze do výše odpovídající ke dni, kdy soud vydá Usnesení o úpadku. Dále jsou se zahájením insolvenčního řízení spojeny omezující účinky ohledně výkonů rozhodnutí a exekucí, nakládání s majetkovou podstatou dlužníka a možností věřitelů domáhat se svých práv u institucí kompetentních k rozhodování ohledně jednotlivých nároků.

Jako hlavní cíl insolvenčního řízení lze označit snahu o zajištění maximálního možného uspokojení věřitelů, a zároveň, pokud je to možné v rámci daného způsobu řešení úpadku,

poskytnutí šance dlužníkovi o zpětné zařazení mezi standardně fungující občany. Důležitým faktorem je i hospodárnost řízení, správce konkursní podstaty – insolvenční správce -, má za cíl zacházet s majetkem dlužníka s péčí řádného hospodáře.

Pokud je úpadek dlužníka řešen formou oddlužení a splní podmínky stanovené IZ, soud vydá usnesením, v němž ho osvobodí od neuspokojených pohledávek. V případě, že na majetek dlužníka byl prohlášen konkurs a řízení bylo ukončeno, k tomuto osvobození nedochází a věřitelé mohou své pohledávky dále nárokovat včetně příslušenství.

2 Cíl a metodika práce

2.1 Cíl práce

Záměrem práce je přiblížení problematiky úpadku fyzických osob, a to jak potencionálním dlužníkům a věřitelům, tak i ostatní veřejnosti, jež by měla zájem se s touto ekonomicko-právní oblastí alespoň obecně seznámit. Teoretické část bude zaměřena na obecnou charakteristiku insolvenčních řízení, subjekty, které do nich vstupují, postavení věřitelů, vlastnosti pohledávek a jednotlivé způsoby řešení úpadku fyzických osob.

V praktické části, na základě veřejně dostupných zdrojů z portálu české justice, bude sledován vývoj jednotlivých insolvenčních řízení v závislosti na čase a poměru mezi predikovaným a skutečným poměrem uspokojení. Dále se bude práce zabývat plněním případných dárků, kteří se zavázali dlužníkovi s plněním jeho závazků pomoci.

2.2 Metodika práce

Metodikou této práce se rozumí v teoretické části literární rešerše, a to zejména souvisejících zákonů a předpisů, které problematiku insolvenčních řízení ovlivňují; týká se to zejména zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, a souvisejících zákonných a podzákonných právních předpisů, včetně použití judikatury přílehlající této problematice. Pro účely práce rovněž bylo užito komentářové literatury a dalších literárních zdrojů, především vybraných insolvenčních spisů, s nimiž se autor před vypracováním a v průběhu vypracování této práce setkal.

V rámci praktické části bude pracováno především s veřejně dostupnými daty, které jsou volně přístupné na portálu české justice . Pro účely práce na náhodně vybraných vzorcích budou aplikovány teoretické poznatky a zároveň se práce bude snažit prokázat tvrzení, v této práci uvedená, především ohledně četnosti výskytu jednotlivých typů insolvenčních řízení a průběhu plnění splátkových kalendářů a přehledu dlužníků o svých dlužích. Vstupní data budou čerpána z insolvenčních návrhů dlužníků, věřitelů, a dále především ze zpráv o plnění oddlužení a

závěrečných správ insolvenčních správců a případně také soudních usnesení. Pro statistické analýzy bude použito několik různých metod, především metoda komparace, metoda predikce, metodou syntézy pak závěrem jsou zhodnoceny pozorované výsledky.

Teoretická východiska

3 Insolvenční řízení fyzických osob – právní úprava

3.1 Insolvenční zákon

Způsob řešení insolvenčních řízení je upraven zákonem č. 182/2006 Sb. - zákon o úpadku a způsobech jeho řešení. Tento zákon nahradil zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání. Předtím, za dob komunismu, institut insolvencí nefungoval tak, jak je znám nyní. „K obnovení úpravy insolvenčního práva dochází přijetím zákona č. 238/1991Sb. o konkursu a vyrovnání. Zákon byl schválen Federálním shromážděním ČSFR dne 11. 7. 1991, s účinností ke dni 1. 10. 1991.“¹ V platnost vstoupil aktuální insolvenční zákon s účinností od 1. 1. 2008 a je rozdělen na 3 části.

Obecná část (§ 1- § 243)²

Stejně, jako zbylé dvě části, i tato se člení na několik dalších dílů. Jsou zde specifikovány základní pojmy, jež jsou pro problematiku insolvenčních řízení důležité, vymezení předmětu úpravy zákona, identifikace účastníků řízení, procesní náležitosti, informace ohledně věřitelů, majetkové podstaty úpadce a neplatnosti právních úkonů dlužníka.

Způsoby řešení úpadku (§ 244 - § 418)³

V této části, jak vyplývá z názvu, lze nalézt informace k jednotlivým možným způsobům, jimiž lze úpadek řešit. Konkrétně se jedná o konkurs, reorganizaci, úpadek finančních institucí a oddlužení. Pro fyzické osoby přicházejí v úvahu dvě možnosti – konkurs a oddlužení.

Společná ustanovení (§ 419 - § 434)⁴

¹ BAŘÍNOVÁ, D., HÓTOVÁ, R., OLŠAR, L., *Konkursní řízení v praxi z pohledu věřitele i úpadce*

² § 1 až § 243 IZ

³ § 244 až § 418 IZ

⁴ § 419 až § 434

Zde se zákon zabývá především právy a povinnostmi, jež vyplývají správci informačního systému (Ministerstvu spravedlnosti), insolvenčním soudům a soudcům. Dále je zde upraven vliv zahájení insolvenčního řízení pro zahraniční věřitele.

Insolvenční rejstřík

Veškeré insolvenční spisy, seznam insolvenčních správců a dlužníků jsou veřejně dostupné na internetové stránce . Správce insolvenčního rejstříku je Ministerstvo spravedlnosti (§ 419 IZ)⁵. V insolvenčním rejstříku se zveřejňují informace dle § 420 odst. 1 a odst. 2 IZ⁶. Zákon umožňuje ochranu osobních údajů, kdy na žádost osoby, jež učinila podání či které se podání týká, může soud některé osobní údaje anonymizovat - § 422 IZ⁷ a § 423 IZ⁸.

Většina údajů je veřejně přístupná, veškerá podání účastníků řízení se v rejstříku zveřejňují. Insolvenční rejstřík umožňuje vyhledávat informace ohledně veškerých insolvenčních řízeních, přičemž k hledání lze použít různé údaje, například jméno, datum narození, rodné číslo, IČ, či spisovou značku.

Charakteristika

Insolvence se dá chápat jako nesolventnost ekonomických subjektů, ať už fyzických nebo právnických osob, při naplnění podmínek stanovených § 3 odst. 1 IZ⁹:

- a) více věřitelů
- b) splatnost závazků déle než 30 dní
- c) neschopnost jejich plnění

V takovém případě se pak dlužník nachází v situaci, jež se nazývá úpadek.

Neschopnost plnění závazků ze strany dlužníka je v § 3 odst. 2 IZ¹⁰ definována následovně:

- a) zastavení hrazení podstatné části svých peněžitých závazků
- b) neplnění po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti

⁵ § 419 IZ

⁶ § 420 odst. 1 a odst. 2 IZ

⁷ § 422 IZ

⁸ § 423 IZ

⁹ § 3 odst. 1 IZ

¹⁰ § 3 odst. 2 IZ

- c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo
- d) nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1 IZ¹¹, kterou mu uložil insolvenční soud.

3.2 Předmět úpravy

Účelem insolvenčního řízení je dosažení nejvyššího možného uspokojení pohledávek věřitelů při daném způsobu řešení úpadku. Definován je § 1 IZ písm. a) a písm. b)¹². Zde je nutno podotknout, že „zásadní poměrné uspokojení věřitelů“ lze v praxi, vzhledem k rozdílnému postavení věřitelů, dosáhnout jen zřídka či vůbec, kdy pohledávky zajištěných a nezajištěných věřitelů jsou uspokojovány z majetkové podstaty dlužníka jiným způsobem.

3.3 Účastníci řízení

Další část práce je zaměřena na identifikaci osob a institucí, které v rámci insolvenčních řízení vystupují.

3.3.1 Insolvenční dlužník

Předně se jedná o samotnou osobu insolvenčního dlužníka. Úpadcem může být jakákoliv fyzická osoba starší 18 let, která naplňuje podmínky stanovené v § 3 IZ¹³ a je způsobilá k právním úkonům. Úpadek fyzických osob může být řešen buď oddlužením (§ 389 odst. 1 písm. b) IZ¹⁴) či konkursem (§ 244 IZ¹⁵). Zde je třeba poukázat na výjimku, která ruší podmínku uvedenou v § 389 odst. 1 písm. b) IZ¹⁶. Tato je zakotvena hned v následujícím odstavci § 389 odst. 2 IZ¹⁷. K ustanovení dle § 389 odst. 2. a) je obvyklou praxí, že se k žádosti o udělení souhlasu s oddlužením vyjadřují věřitelé neutrálně, ve smyslu, že vhodný způsob řešení úpadku ponechá věřitel na úvaze soudu či negativně. Toto je logické, neboť se může stát, že pohledávky věřitele budou uhrazeny pouze do zákonem stanovené minimální výše 30 %. Důvodem pro tento přístup je i skutečnost velkého počtu probíhajících insolvenčních řízení. V závislosti na velikosti věřitele je prakticky nereálné, aby věřitel sledoval či zjišťoval aktuální finanční situaci jednoho každého

11 § 104 IZ

12 § 1 písm. a) a písm. b) IZ

13 § 3 IZ

14 § 389 odst. 1 písm. b) IZ

15 § 244 IZ

16 § 389 odst. 1 písm. b) IZ

17 § 389 odst. 2 IZ

dlužníka, na jehož majetek je insolvenční řízení vedeno a měl tak možnost posoudit, zda by byl ve větší míře uspokojen v oddlužení nebo prodejem majetku dlužníka (konkurs). Naopak, snaha zjistit tyto údaje patří do jedné z hlavních kompetencí, které má na starosti insolvenční správce po ustanovení do funkce, ještě před uskutečněním přezkumného jednání. Obvykle soudy rozhodují o úpadku formou oddlužení i přesto, že část závazků pochází z podnikání. Zároveň tak činí i přesto, že věřitelé souhlas nevyjádřili, ovšem jen v případě, že dluhy dosahují jen určité výše z celkově přihlášených pohledávek. K této problematice lze uvést příklady z rozhodovací praxe soudů. O oddlužení mohou žádat pouze ti, kteří nebyli za posledních 5 let odsouzeni za trestný čin majetkové či hospodářské povahy¹⁸, neboť by jejich oddlužením mohl být sledován nepoctivý záměr¹⁹. Návrh na povolení oddlužení smí podat pouze dlužník, návrh na konkurs mohou podat i věřitelé.

IZ pamatuje na situaci, kdy se v úpadku nacházejí manželé (§ 394a IZ²⁰). Těm je dána možnost návrh na povolení oddlužení podat společně či každý zvlášť (následně může dojít ke spojení řízení) nebo řešit svůj úpadek samostatně. Zde se nachází úskalí a to jak pro dlužníky, tak pro věřitele. Často se stane, že k podání návrhu na oddlužení se rozhodne pouze jeden z manželů, i když se jedná o společné závazky. V takové situaci se dlužníci mohou domnívat, že je pro ně výhodné, aby insolvenčním řízení prošel pouze jeden z nich, co si však neuvědomují, že zahájení insolvenčního řízení vůči jednomu z dlužníků nemá žádný vliv na vymahatelnost pohledávek po druhém z manželů, popř. ostatních spoludlužnících (§ 183 odst. 2 IZ²¹). V případě, že dojde k osvobození dlužníka od neuspokojených pohledávek, tak mohou věřitelé stále požadovat neuspokojenou část své pohledávky na druhém z manželů.

Z hlediska věřitelů vzniká problém v případě, že společné závazky (nejen manželů) jsou řešeny v rámci různých řízení, kdy vyvstává pro věřitele problém v tom, v jaké výši uplatnit své pohledávky do daných řízení, tak aby nedošlo ke zvýhodnění uplatňovaného nároku oproti ostatním věřitelům - § 5 písm. a) IZ²². Řešením této situace bývá přihlášení pohledávek do obou (či více) řízení, a následnému započítávání a nahlašování přijatých plateb insolvenčním správcům. I pro insolvenční správce však z této situace vyplývá, především při oddlužení splátkovým kalendářem, komplikace v podobě zasílání pravidelných plateb, neboť věřitelé jsou vypláceni na

¹⁸ Usnesení Krajského soudu v Praze, sp. zn. KSPH 67 INS 1865/2017-A-6, ze dne 7. 2. 2017. V tomto případě svým usnesením soud vyzval dlužnici k prokázání, že jejím návrhem není sledován nepoctivý záměr

¹⁹ Kozák J., Budín P., Dadam A., Pach, L. Insolvenční zákon a předpisy související. Komentář, 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2014

²⁰ § 394 a IZ

²¹ § 183 odst. 2 IZ

²² § 5 písm. a)

základě procentuálního poměru své pohledávky vůči celkovým pohledávkám uspokojovaným v rámci splátkového kalendáře.

3.3.2 Věřitelé

Věřitelé jsou v průběhu insolvenčního řízení postaveni do situace, kdy své pohledávky mohou uplatňovat pouze v rámci insolvenčního řízení, není-li zákonem stanoveno jinak. Důležité je, že dlužník není povinen informovat své věřitele o tom, že proti jeho osobě je vedeno insolvenční řízení, věřitelé si musí úpadek dlužníka, respektive insolvenční rejstřík hlídat sami. V průběhu insolvenčního řízení mají nezajištění věřitelé možnost ovlivňovat jeho průběh pouze do určité míry, a to především od uplatnění svých pohledávek až do schůze věřitelů, byla-li jimi uplatněná pohledávka při přezkumném jednání zjištěna a nikým nepopřena. V případě popření pohledávky může být veden incidenční spor. Na schůzi věřitelů se volí věřitelský orgán, řeší se případné odvolání stávajícího insolvenčního správce (§ 29 odst. 1 IZ²³), projednává se a hlasuje se o způsobu oddlužení. Ačkoliv soud mohl vydat usnesení, v němž rozhodl o úpadku dlužníka a zároveň povolil oddlužení, není tato forma řešení úpadku závazná a v závislosti na rozhodnutí na schůzi věřitelů může být způsob změněn. Z procesních i ekonomických důvodů se věřitelé zpravidla schůze věřitelů neúčastní, jejich účast není povinná a funkci věřitelského výboru v případě jejich neúčasti zastává soud, který na základě zjištěných skutečností zvolí vhodný způsob řešení úpadku.

Postavení zajištěných věřitelů je v insolvenčním řízení jiné, neboť tito udílí pokyny insolvenčnímu správci ohledně správy předmětu zajištění (hospodárnost) a také ohledně jeho zpeněžení. Zajištění věřitelé nejsou, pokud probíhá oddlužení splátkovým kalendářem, uspokojováni v rámci pravidelných měsíčních splátek tak jako věřitelé nezajištění, ale v případě zpeněžení předmětu zajištění jsou uspokojováni z výtěžku zpeněžení, přičemž pro pořadí uspokojení je rozhodující den vzniku zajištění. Stejně jako nezajištění věřitelé mohou svá práva uplatňovat v rámci schůze věřitelů a činnosti věřitelského výboru.

V průběhu řízení může dojít ke změně v osobě věřitele, a to v několika případech. Jednak pokud dojde v průběhu řízení k postoupení pohledávky (§ 18 IZ²⁴), dále pak například vznikem regresní pohledávky, kdy úhradou věřiteli 3. osobou této vzniká pohledávka vůči dlužníkovi co do výše uspokojené části věřitelova nároku.

²³ § 29 odst. 1 IZ

²⁴ § 18 odst. 18 IZ

3.3.3 Insolvenční správce

Funkci insolvenčního správce může vykonávat fyzická nebo právnická osoba, která splňuje podmínky stanovené zákonem č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

Mezi hlavní podmínky patří ukončené vysokoškolské vzdělání právnického nebo ekonomického směru a prokázání alespoň 3leté odborné praxe. Pro výkon své funkce musí mít správce v souladu s insolvenčním zákonem a zákonem o insolvenčních správcích (č. 312/2006 Sb.²⁵), sjednáno pojištění profesní odpovědnosti insolvenčního správce pro případ způsobení škody způsobené při výkonu činnosti, blíže též v § 37 IZ²⁶. Postavení insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení je velmi specifické. O ustanovení do funkce správce rozhoduje soud, zpravidla tak činí zároveň s vydáním usnesení o úpadku. Do funkce insolvenčního správce vybírá v dané věci předseda příslušného krajského soudu.²⁷

Přijme-li správce pověření, soud mu uloží povinnosti, které musí splnit ve lhůtě předcházející přezkumnému jednání a schůzi věřitelů. Jedná se o sdělení kontaktních údajů, úředních hodin své provozovny a další administrativní náležitosti, vypracování přehledové tabulky seznamu přihlášených pohledávek, přezkumných listů (detailní přehled přihlášených pohledávek), zprávu o své dosavadní činnosti a hospodářské situaci dlužníka a soupis majetkové podstaty.

Největší zodpovědnost má správce při výkonu své funkce dle § 229 IZ²⁸ a při přezkoumání přihlášených pohledávek, neboť od toho se odvíjí celková výše závazku, z níž budou kalkulovány veškeré důležité propočty, především poměr uspokojení věřitelů. Podrobněji se budu zabývat popěrnými úkony a incidenčními spory dále.

Po skončení schůze věřitelů, kdy je rozhodnuto o způsobu řešení úpadku, pokračuje činnost insolvenčního správce. V případě oddlužení splátkovým kalendářem dohlíží na pravidelné zasílání plateb věřitelům, v závislosti na platbách dlužníka. O průběhu plnění oddlužení periodicky informuje příslušný soud, přičemž intervaly se liší dle jednotlivých soudů.

Přehled na soud zasílá na standardizovaném formuláři, a to podáním zprávy o plnění oddlužení (tzv. ZOPO), která obsahuje přehled věřitelů, výši jejich zjištěných pohledávek, poměr uspokojení, příjmy majetkové podstaty a míru uspokojení věřitelů a očekávanou míru uspokojení na základě průměrných měsíčních plateb. V závěru zprávy musí insolvenční správce uvést, zda

²⁵ Zákon č. 312/2006 Sb., zákon o insolvenčních správcích

²⁶ § 37 IZ

²⁷ KISLINGEROVÁ E., Richter, T., Smrčka, L. Insolvenční praxe v České republice v období 2008 - 2013

²⁸ § 229 IZ

jsou podmínky řádně plněny, či zda zjistil skutečnosti, jež by mohly mít za následek zrušení schváleného oddlužení.

U konkursu a oddlužení zpeněžením majetkové podstaty podává správce průběžné zprávy o své činnosti, kde soud a věřitele informuje o své dosavadní činnosti i o krocích, jež byly podniknuty k úspěšnému zpeněžení majetkové podstaty.

Odměna insolvenčního správce opět závisí na způsobu řešení úpadku dlužníka.

Zatímco při oddlužení splátkovým kalendářem činí tato odměna dle vyhlášky č. 313/2007 Sb., (Vyhláška o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů) minimálně 750,- Kč a náhradu hotových výdajů 150,- Kč měsíčně + DPH (pro společně oddlužení násobeno koeficientem 1,5), při řešení úpadku konkursem či prodejem majetkové podstaty se odměna insolvenčního správce určuje dle stanovených tarifů, které jsou určeny předmětnou vyhláškou v § 1. Důležité je, že pokud nejsou v majetkové podstatě dlužníka dostatečné prostředky pro uhrazení odměny správce, odměna je hrazena z peněz státu - § 8 vyhlášky č. 313/2007 Sb.²⁹ Tato situace je zcela běžná v případech řešení úpadku dlužníka konkursem. U fyzických osob se osoba předběžného správce ani správce se zvláštním povolením nevyskytuje, z toho důvodu není nutné je blíže specifikovat.

3.3.4 Insolvenční soud a osoba soudce

Příslušnost k rozhodování v insolvenčních řízeních je ukotvena v § 7 IZ³⁰. Věcně příslušnými jsou krajské soudy, jejich místní příslušnost stanovuje § 7b IZ³¹. V prvoinstančních řízeních rozhoduje samostatně soudce, jak stanovuje § 12 odst. 1 IZ³². Z pověření soudce může některé úkony vykonávat i asistent soudce (§ 14 IZ³³).

3.4 Majetková podstata

Majetkovou podstatu jako pojem lze definovat jako soubor veškerého majetku, náležejícího dlužníkovi (či jehož je spoludlužníkem), který lze v rámci insolvenčního řízení použít k uspokojení nároku věřitelů. Vymezení majetkové podstaty je vymezeno v § 206 IZ odst. 1 a 2³⁴:

²⁹ § 8 vyhlášky č. 313/2007 Sb., vyhláška o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů

³⁰ § 7 IZ

³¹ § 7b IZ

³² § 12 odst. 1

³³ § 14 IZ

³⁴ § 206 IZ

- a) peněžní prostředky,
- b) věci movité a nemovité,
- c) podnik,
- d) soubor věcí a věci hromadné,
- e) vkladní knížky, vkladní listy a jiné formy vkladů,
- f) akcie, směnky, šeky nebo jiné cenné papíry anebo jiné listiny, jejichž předložení je nutné k uplatnění práva,
- g) obchodní podíl,
- h) dlužníkovy peněžité i nepeněžité pohledávky, včetně pohledávek podmíněných a pohledávek, které dosud nejsou splatné,
- i) dlužníková mzda nebo plat, jeho pracovní odměna jako člena družstva a příjmy, které dlužníkovi nahrazují odměnu za práci, zejména důchod, nemocenské, peněžité pomoci v mateřství, stipendia, náhrady ucházejícího výdělků, náhrady poskytované za výkon společenských funkcí, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci,
- j) další práva a jiné majetkové hodnoty, mají-li penězi ocenitelnou hodnotu.

(2) Majetkovou podstatu tvoří dále i příslušenství, přírůstky, plody a užitky majetku uvedeného v odstavci

Rozsah majetkové podstaty stanoví § 205 IZ³⁵, přičemž se rozlišuje, zda návrh na vydání usnesení o úpadku podal k soudu dlužník či věřitel.

U fyzických osob zdaleka nejčastěji tvoří součást majetkové podstaty peněžní prostředky a věci movité (nepatrné hodnoty). Pro účely oddlužení splátkovým kalendářem může dlužník vydat souhlas se zpeněžením movité či nemovité věci za účelem, aby došlo k co nejvyššímu možnému uspokojení věřitelů (obvykle tak dlužníci činí, aby dosáhli minimální zákonem stanovené hranice).

Při podání insolvenčního návrhu je dlužník či potencionální dlužní povinen dle § 211 IZ³⁶ uvést pravdivé údaje – při podání návrhu, jedná-li se o návrh samotného dlužníka, na základě výzvy soudu, pokud tak neučinil při podání návrhu nebo návrh byl podán třetí osobou (věřitelský návrh). Zákon dále ukládá dlužníkovi, aby poskytoval při zjišťování majetkové podstaty maximální součinnost (§210 odst. 1 IZ³⁷). Dle odst 4. tohoto paragrafu se tato povinnost vztahuje i na osoby ve vztahu vůči dlužníkovi. Soud může na základě návrhu účastníků řízení předvolat dlužníka či zastupující osobu k prohlášení o majetku.

³⁵ § 205 IZ

³⁶ § 211 IZ

³⁷ § 210 odst. 1

Soupis majetkové podstaty provádí v průběhu insolvenčního řízení insolvenční správce - § 217 odst 1 IZ³⁸. K vyloučení ze soupisu dochází, vyjde-li v průběhu řízení najevo, že do ní byly zapsány chybně. K vyloučení a vynětí dochází při situacích dle § 225 IZ³⁹.

3.5 Insolvenční řízení před úpadkem

Insolvenční řízení jako proces má několik různých stádií, přičemž ve fázi před vydáním usnesení o úpadku insolvenční soud především zkoumá, zda je skutečně osvědčen úpadek dlužníka či se jedná o návrh předčasný či šikanózní.

Institut insolvenčního řízení lze také i zneužít. Vzhledem k účinkům, spjatých se zahájením insolvenčního řízení, může navrhovatel (dlužník), opakovaně podávat nevyhovující insolvenční návrh, který soud okamžitě zamítne. Dlužník tímto postupem brání výkonům rozhodnutí, potencionální ochrana věřitele pak spočívá v možnosti podání návrhu na předběžné opatření.

3.5.1 Zahájení insolvenčního řízení

K zahájení řízení dochází doručením insolvenčního návrhu místně příslušnému Krajskému soudu. Vyhlášku o zahájení insolvenčního řízení je příslušný insolvenční soud povinen zveřejnit nejpozději 2 hodiny po zahájení úředních hodin následujícího pracovního dne po zveřejnění návrhu. Návrh na povolení oddlužení se podává na předepsaném formuláři, jenž je veřejně dostupný na webových stránkách správce insolvenčního rejstříku. Věřitelé se většinou nechají zastoupit právníky či advokáty, a jejich návrhy tak nemají pevně danou podobu.

3.5.2 Náležitosti návrhu

Kromě náležitostí ustanovených § 42 odst. 4 občanského soudního řádu (dále jen o.s.ř.)⁴⁰, musí insolvenční návrh splňovat podmínky obecně vymezené § 103 odst. 1 IZ⁴¹.

Jak pro dlužnický tak i pro věřitelský návrh platí, že veškerá tvrzení, která v insolvenčním návrhu uvádí, doloží listinami, která mu je osvědčí.

Pro dlužníky i pro věřitele platí ujednání § 108 IZ⁴², kdy jim může být uložena povinnost zaplatit zálohu na náklady řízení (jedná se především o výdaje insolvenčního správce). Výše této zálohy může být stanovena až na 50.000,- Kč.

³⁸ § 217 odst. 1 IZ

³⁹ § 225 IZ

⁴⁰ § 42 odst. 4 o.s.ř.

⁴¹ § 103 odst. 1 IZ

⁴² § 108 IZ

3.5.3 Dlužnický návrh

Formulář pro návrh na povolení oddlužení dále obsahuje pole, v němž musí dlužník vylíčit skutečnosti, osvědčující jeho úpadek dle podmínek § 3 odst. 1 až odst. 2 IZ⁴³. Zde navrhovatel musí podrobně vylíčit skutečnosti, které vedly k (hrozícímu) úpadku dlužníka – musí označit známé věřitele, uvést jejich sídlo, IČO, další údaje pro jejich identifikaci, právní důvod vzniku pohledávky, datum zesplatnění a výši závazku. Dále musí být vylíčeny skutečnosti, které k úpadku dlužníka vedly. Spojí-li dlužník svůj návrh s žádostí o povolení oddlužení, může zároveň navrhnout způsob, jakým bude úpadek vypořádán.

Pro podmínky povolení oddlužením splátkovým kalendářem je podstatné, aby dosáhl uspokojení nezajištěných věřitelů alespoň do výše 30 % z jejich celkově zjištěných pohledávek.

Do svých příjmů může dlužník zahrnout nejen svůj pravidelný příjem v podobě mzdy či jiných příjmů, ale i případné příjmy z dárcovských smluv. Ve formuláři dále dlužník uvádí údaje o svých minulých příjmech a budoucích očekávaných příjmech, informace o rodinných poměrech co do počtu vyživovaných osob.

Další bod insolvenčního návrhu umožňuje dlužníkovi zažádat o snížené splátky dle § 398 odst. 4 IZ⁴⁴. Dlužník zde žádá o povolení nižších, než zákonem stanovených splátek v rámci splátkového kalendáře. Zjednodušeně se dá říct, že ačkoli by dlužníkovy zabavitelné příjmy mohly pokrýt v průběhu oddlužení větší část z přihlášených pohledávek, dlužník požaduje povolení výjimky a chce umožnit uspokojit věřitele ve snížené výši, než by bylo možné. Zákon toto skutečně umožňuje, ze strany dlužníka je však nutno prokázat důvodnost své žádosti. Pro ilustraci následují dva příklady:

a) věřitele uplatnili do insolvenčního řízení pohledávky v celkové výši 300.000,- Kč, z dlužníkovy příjmu lze měsíčně ve prospěch pohledávky hradit 2.000,- Kč (již po odečtení odměny insolvenčního správce). Během 5 let, kdy bude hrazeno v rámci splátkového kalendáře, dojde k uspokojení pohledávek do výše 120.000,- Kč (uvažujeme, že dlužník skutečně řádně plní pravidelné měsíční splátky v celkové výši 2.000,- Kč). Věřitelé budou uspokojeni pouze co do 40 % svých uplatňovaných nároků, a dlužník tedy nemůže o snížené splátky zažádat.

b) zadání je stejné jako u příkladu a), jediným rozdílem je disponibilní příjem dlužníka, když jeho příjmu je schopen měsíčně uhradit splátky na pohledávky ve výši 5.000,- Kč (opět předpokládáme, že dlužník bude řádně splácet 5.000,- Kč každý měsíc). Za této situace by došlo v průběhu 5 let k uhrazení 100 % přihlášených pohledávek. Ovšem dlužník si zažádá o snížené splátky (např. zvýšené výdaje na léky, na bydlení, dojíždění do práce ...) a to na částku 2.500,-

⁴³ § 3 odst. 1 a odst. 2 IZ

⁴⁴ § 398 odst. 4 IZ

Kč měsíčně. V tomto případě by došlo k uhrazení pouze 50 % přihlášených pohledávek. Pokud však dlužník uvede a přesvědčivě zdůvodní svou žádost, je běžnou rozhodovací praxí soudů, že snížené splátky povolí.

V závěrečné části návrhu na povolení oddlužení navrhovatel musí blíže specifikovat vlastnosti pohledávek, jichž si je vědom, a které jsou mu známy. Návrh musí být opatřen podpisem dle § 97 IZ⁴⁵.

Insolvenční zákon dává dále možnost dlužníkovi stát se účastníkem řízení dle § 107 IZ⁴⁶, kdy vůči němu byl podán návrh věřitele a on podá svůj vlastní návrh. Takovýto návrh musí splňovat veškeré výše uvedené požadavky. Soud následně rozhodne o vhodném způsobu řešení, v závislosti na osvědčených skutečnostech.

3.5.4 Věřitelský návrh

Návrh věřitele na vydání usnesení o úpadku musí splňovat stejné náležitosti jako návrh dlužníka, s tím rozdílem, že k osvědčení úpadku dlužníka musí věřitel prokázat skutečnosti, zjištěné při snaze vydobyti svých pohledávek za dlužníkem. Insolvenční řízení má sloužit jako poslední možné řešení vypořádání majetkových vztahů mezi dlužníkem a navrhovatelem. Nebyla-li například ze strany věřitele snaha závazek řešit standardním způsobem jako je tomu u obdobného typu pohledávek (žaloba, návrh na rozhodnutí sporu o povinnosti k peněžitému plnění aj.), insolvenční soud návrh odmítne jako neopodstatněný. To neplatí, vyplývá-li z podkladů, jenž navrhovatel k návrhu podá, že řešení dlužníkových závazků insolvencí je vzhledem k finanční situaci dlužníka přiléhajícím. Návrh věřitele musí doložit, že má vůči dlužníkovi splatnou pohledávku a její přihlášku k návrhu připojit (§ 97 odst. 3 IZ⁴⁷ a § 105 IZ⁴⁸).

Návrh věřitele se vždy doručuje do vlastních rukou dlužníka (§ 103 odst. 4 IZ⁴⁹). Dlužník musí mít možnost se k insolvenčnímu návrhu navrhovatele vyjádřit (§133 odst. 3 IZ⁵⁰). Se zahájením insolvenčního řízení se pojí účinky stanovené v § 109 IZ⁵¹. Jedná se o zcela zásadní okamžik, neboť se jím například omezují výkony rozhodnutí a exekucí, nelze vůči dlužníkovi podat žalobu, lze-li pohledávku uplatnit přihláškou do insolvenčního řízení a dále nelze zvyhodňovat

⁴⁵ § 97 IZ

⁴⁶ § 107 IZ

⁴⁷ § 97 odst. 3 IZ

⁴⁸ § 105 IZ

⁴⁹ § 103 odst. 4 IZ

⁵⁰ § 133 odst. 3 IZ

⁵¹ §109 IZ

věřitele sepsáním dohod o přednostním uspokojení ze mzdy a jiných příjmů. Pro věřitele, kromě těchto omezení, vzniká možnost svou pohledávku přihlásit do insolvenčního řízení. Tato lhůta běží od zveřejnění vyrozumění o zahájení insolvenčního řízení, věřitelé tak mohou učinit kdykoli až do uplynutí lhůty, přičemž závazná lhůta počíná běžet až vydáním usnesení o úpadku, pro oddlužení činí 30 denní od zveřejnění, pro konkurs pak 2 měsíce (soud může stanovit i lhůty delší). Jedná se o lhůtu procesní, stačí tedy, předá-li věřitel v poslední den lhůty svou přihlášku orgánu, jež má za povinnost přihlášku příslušnému soudu doručit. Případně-li poslední den lhůty na den pracovního klidu či víkend, lhůta uplyne koncem nejbližšího následujícího pracovního dne po uplynutí lhůty. Pro dlužníka zahájení insolvenčního řízení dlužníkovi vzniká především povinnost dle § 111 IZ⁵². V případě zjevného záměru dlužníka, který by vedl k poškození věřitelů, může dojít ke zrušení právních úkonů, které dlužník učinil, a to i zpětně, než bylo insolvenční řízení vůbec zahájeno (§ 231 - § 243 IZ⁵³).

3.6 Fáze před rozhodnutím o návrhu, zjištění úpadku

Předtím, než insolvenční soud rozhodne o důvodnosti insolvenčního návrhu, zkoumá soudce, zda jsou splněny jeho zákonné náležitosti. Pokud shledá soud nedostatky, vyzývá navrhovatele k doplnění návrhu dle § 128 IZ⁵⁴. V této fázi dále insolvenční soud zkoumá, zda se jedná o návrh důvodný či nikoli – pokud se jedná o návrh zjevně bezdůvodný, soud jej zamítne, může dokonce navrhovateli uložit pokutu

(§ 182 IZ⁵⁵). Dalšími důvody pro odmítnutí insolvenčního návrhu mohou být například nedodržení lhůt k doplnění návrhu, úmrtí dlužníka (nedostatek podmínky řízení dle § 142 písm c) IZ⁵⁶) či zpětvzetí návrhu. Vezme-li navrhovatel svůj návrh zpět, soud návrh odmítne a řízení zastaví. Ke zpětvzetí může dojít kdykoli po zahájení insolvenčního řízení až do vydání usnesení o úpadku, případně do doby, než nabude právní moci rozhodnutí o insolvenčním návrhu v téže věci jiného navrhovatele. V takovém případě soud zpětvzetí odmítne jako neúčinný právní úkon. Komplikovaná situace nastává, dojde-li po zahájení insolvenčního řízení k provedení exekuce (vymožení povinnosti). Za této situací je exekutor povinen vydat takový výtěžek do majetkové podstaty dlužníka. S tímto jsou spojeny problémy ohledně náhrady nákladů exekutora, kdy se vedou spory o to, zda má exekutor povinnost převést celou vymoženou částku a následně své

⁵² § 111 IZ

⁵³ § 231 až § 243 IZ

⁵⁴ § 128 IZ

⁵⁵ § 182 IZ

⁵⁶ § 142 písm. c) IZ

náklady uplatnit v rámci insolvenčního řízení, aby nedošlo k jeho zvýhodnění oproti ostatním věřitelům, či zda své náklady odečte od vymoženého plnění, a ty pak vloží na účet majetkové podstaty. Tuto povinnost ukládá soudnímu exekutorovi jak IZ, tak i zákon č. 120/2011 Sb. – Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů (dále jen „EŘ“) ustanovením § 46 odst. 7⁵⁷.

Zjistí-li soud, že dlužník se nachází v úpadku a má tuto skutečnost za osvědčenou, vydá o tomto usnesení dle § 136 odst. 1 IZ⁵⁸. V případě, že toto usnesení je rovněž spojeno s povolením oddlužení, věřitelé, kteří tak ještě neučinili, mají na uplatnění svých pohledávek 30 dní (§ 136 odst. 3 IZ⁵⁹). Od této lhůty rovněž začíná působit insolvenční správce, dlužník v oddlužení je povinen začít hradit zálohy na výkon jeho činnosti (§ 136 odst. 4 IZ⁶⁰). Vydáním usnesení o úpadku zároveň nastávají účinky, ovlivňující možnost věřitelů domáhat se svých práv u jiných orgánů, než insolvenčního soudu, lze-li jejich pohledávku uplatnit v předmětném insolvenčním řízení, zejm. § 140 písm. a až písm. e) IZ⁶¹. Toto omezení před vydáním usnesení o úpadku neplatí, není totiž jisté, zda dlužníkův úpadek bude skutečně zjištěn. Prohlášení o úpadku má vliv na stavění a přerušování promlčecích lhůt, kdy podáním insolvenční přihlášky nastávají stejné účinky jako podáním žaloby, a to i k rozhodčímu soudu⁶².

3.7 Řízení po zjištění úpadku

Ačkoli mohou věřitelé uplatnit své přihlášky kdykoliv od zahájení insolvenčního řízení (§ 173 odst. 1 IZ⁶³), stěžejní moment pro ně nastává v momentě zveřejnění usnesení o úpadku v insolvenčním rejstříku, neboť od té chvíle začínají běžet závazné lhůty k přihlášení pohledávek. Dojde-li k přihlášení pohledávky po uplynutí lhůty, k přihlášce se nepřihlíží a v rámci insolvenčního řízení nebude uspokojena. I z tohoto ustanovení existují výjimky⁶⁴, pokud soud dojde k závěru, že na straně věřitele byly tak závažné důvody, pro kterou nemohl svou pohledávku v zákonné lhůtě uplatnit. Jedná se však o zcela vzácnou situaci. Další výjimkou z tohoto ustanovení jsou zahraniční věřitelé, tito mohou svou přihlášku podat kdykoli v průběhu

⁵⁷ § 46 odst. 7 EŘ

⁵⁸ § 136 odst. 1 IZ

⁵⁹ § 136 odst. 3 IZ

⁶⁰ § 136 odst. 4 IZ

⁶¹ § 140 písm. a) až písm. e) IZ

⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 23 ICdo 19/2015, ze dne 1. 6. 2016

⁶³ § 173 odst. 1 IZ

⁶⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 2 VSPH 151/2012-P12-7, ze dne 20. 3. 2012

řízení a to i po vydání o úpadku. Pro zahraniční věřitele, jak jsou definováni v § 430 IZ⁶⁵, počíná lhůta běžet až po doručení výzvy dle § 430 odst. 3 IZ⁶⁶.

3.8 Postavení věřitelů

Věřitelé mohou mít v insolvenčním řízení dvojí postavení, zajištěných či nezajištěných. Na jejich postavení záleží uspokojení pohledávky z majetkové podstaty dlužníka.

3.8.1 Zajištění věřitelé

Zajištění věřitelé mají oproti věřitelům nezajištěným výhodu, spočívající především v přednostním uspokojení svých pohledávek z výtěžku zpeněžení předmětu zajištění, a to ať už v konkursu tak i při oddlužení. Dále mohou ovlivnit, jakým způsobem ke zpeněžení majetku dojde a komu se prodá. Tyto pokyny udílí insolvenčnímu správci, který zpeněžení zajišťuje. Zastavený majetek lze prodat zájemcům přímo, není-li vhodný zájemce, může být nařízena dražba.

Věřitelé zajištěných pohledávek v rámci oddlužení splátkovým kalendářem z něj nejsou uspokojováni. Při oddlužení zpeněžením majetku se uspokojují přednostně a to až do výše 100 % v závislosti na výši výtěžku předmětu zajištění. Při konkursu platí stejné zásady jako při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. Zajištěný věřitel se může rozhodnout, zda svou pohledávku bude uplatňovat jako zajištěnou nebo nezajištěnou, přičemž tato volba je zcela na jeho svobodné vůli. Tímto je mu dána možnost zvolit si, zda pro něj je výhodnější riskovat, že při oddlužení splátkovým kalendářem by uspokojení jeho pohledávky bylo větší než ze zpeněžení předmětu zajištění. Zajištěné pohledávky pro účel insolvenčního řízení jsou vymezeny §2 písm. g) IZ⁶⁷. Důležité také je ustanovení § 171 IZ⁶⁸, kdy na rozdíl od nezajištěných věřitelů pohledávka zajištěného věřitele může narůstat o úrok, který byl dohodnut. Poměr uspokojení stanovuje § 167 IZ⁶⁹ a § 298 IZ⁷⁰

3.8.2 Nezajištění věřitelé

Postavení nezajištěných věřitelů se liší ve způsobu jejich uspokojení. Při oddlužení splátkovým kalendářem jsou uspokojováni pravidelně (pokud jsou plněny podmínky) z příjmů dlužníka a případných mimořádných příjmů majetkové podstaty (např. hyperocha). Zpeněžení majetkové

⁶⁵ § 430 IZ

⁶⁶ § 430 odst. 3 IZ

⁶⁷ §2 písm. g) IZ

⁶⁸ § 171 IZ

⁶⁹ § 167 IZ

⁷⁰ § 298 IZ

podstaty má pro ně úskalí, pokud se do řízení se svou pohledávkou přihlásili zajištění věřitelé, neboť ti jsou v rámci uspokojení z předmětu zajištění uspokojováni přednostně. Nezajištění věřitelé na schůzi věřitelů by tak pravděpodobně tento způsob řešení úpadku neschválili, při předpokladu, že k jejich uspokojení by měl sloužit pouze předmět zajištění a jeho odhadovaná hodnota by patrně stačila pouze k uspokojení pohledávek zajištěných věřitelů. V případě konkursu opět záleží, zda jsou přihlášení zajištění věřitelé a případně, zda vůbec do majetkové podstaty bylo možno majetek zapsat.

3.9 Vlastnosti pohledávek

Při uplatnění přihlášky na předepsaném formuláři musí věřitelé vyplnit, jaké vlastnosti jejich pohledávka splňuje.

3.9.1 Peněžité / nepeněžité pohledávky

Věřitelé se do insolvenčního řízení přihlašují se svými pohledávkami jak peněžitými tak nepeněžitými. § 175 IZ⁷¹ stanoví, že nepeněžitá pohledávka musí být vždy vyčíslena v české měně a to odhadem její hodnoty. Peněžité pohledávky v cizích měnách se přihlašují přepočteny kursem stanoveným Českou národní bankou, a to ke dni splatnosti pohledávky nebo ke dni zahájení insolvenčního řízení.

3.9.2 Splatné / nesplatné pohledávky

Do insolvenčního řízení lze přihlásit i pohledávky nesplatné. Toto je stanoveno § 173 odst. 3 IZ⁷², kde je vyloženo, jakým způsobem se s těmito pohledávkami bude dále nakládat. Pro konkurs stanovuje § 250 IZ⁷³, že se veškeré pohledávky považují za splatné, nestanoví-li zákon jinak. Jiná situace nastává pro oddlužení, neboť IZ na takovou situaci nepamatuje a nijak neupravuje, zda se nesplatné pohledávky uspokojují v rámci splátkového kalendáře či až od splatnosti či až od nabytí dospělosti (pohledávka se stává splatnou). Judikatura se v této záležitosti rozchází.

3.9.3 Podmíněné / nepodmíněné pohledávky

Opět jako v předchozím případě, není v IZ úplně vyřešena problematika podmíněných a nepodmíněných pohledávek. Ohledně nepodmíněných pohledávek není o jejich splatnosti pochyb. Zákon rozeznává dvě podmínky – odkládací a rozvazovací, tyto jsou definovány

⁷¹ § 175 IZ

⁷² § 173 odst. 3 IZ

⁷³ § 250 IZ

zákonem č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník v § 548 odst. 2⁷⁴. Z toho plyne, že problém vyvstává u pohledávek vázaných na odkládací podmínku – příkladem může být například dlužník jako druhotný dlužník závazku (ručitel). Věřiteli (ručiteli) vznikne právo domáhat se po dlužníkovi plnění, pokud bude ve prospěch závazku hradit on. Jedná se o regresní pohledávku, kdy úhradou závazku za 3. osobu nám vůči této vzniká pohledávka.

3.9.4 Podřízené / nepodřízené pohledávky

Prakticky veškeré pohledávky, uplatňované v insolvenčních řízeních fyzických osob, jsou pohledávky nepodřízené. Podřízené pohledávky jsou definovány v § 172 IZ⁷⁵. Vznikají smlouvou, přičemž jejich plnění je podmíněno předchozí úhradou jiné pohledávky dlužníka.

3.9.5 Vykonatelné / nevykonatelné pohledávky

Pro účely insolvenčního řízení je podstatné, zda přihlášená pohledávka je vykonatelná či nevykonatelná. Vykonatelná pohledávka je taková pohledávka, která byla přiznána pravomocným rozhodnutím instituce k tomu kompetentní (např. soudní rozhodnutí, rozhodnutí Českého telekomunikačního úřadu aj.). Vykonatelnost pohledávky má zcela zásadní vliv na případné popření pohledávky a s tím spojené incidenční spory, kdy v případě vedení incidenčního sporu vystupuje insolvenční správce či dlužník. Vykonatelné pohledávky tak mají v insolvenčním řízení silnější postavení.

3.10 Postavení pohledávek

V rámci insolvenčního řízení se pohledávky uspokojují dle způsobu oddlužení a v závislosti na tom, zda se jedná o pohledávky zajištěné či nezajištěné, nejedná-li se o pohledávky vyjmenované v § 168 a § 169 IZ⁷⁶. Tyto pohledávky se uspokojují přednostně, vznikl-li například v průběhu insolvenčního řízení dlužníkovi závazek na výživném, z příjmů majetkové podstaty bude tato pohledávka hrazena přednostně před uspokojení věřitelů.

3.11 Přezkum pohledávek

Jak bylo výše uvedeno, přezkoumání přihlášených pohledávek patří mezi jednu z hlavních činností insolvenčního správce. Veškeré přihlášené pohledávky, které byly doručeny insolvenčnímu soudu při zachování lhůt, se zasílají na adresu insolvenčního správce k provedení přezkumu přihlášených pohledávek. Přihlášené pohledávky musí být na soud zaslány v tištěné

⁷⁴ Zákon č. 89/2012 Sb. – zákon občanský zákoník, § 548 odst. 2

⁷⁵ § 172 IZ

⁷⁶ § 168 a 169 IZ

podobě ve dvou vyhotoveních, v elektronické formě stačí pouze jedno. Insolvenční správce zkoumá pravost, výše a pořadí přihlášených pohledávek, zejména na základě listin, doložených k přihlášce a také z podkladů, které poskytl dlužník (§ 188 odst. 1 IZ⁷⁷). Dále musí zajistit, aby se k přihláškám dlužník vyjádřil. Z přihlášených pohledávek musí správce vytvořit seznam, ten musí obsahovat údaje o pohledávkách, o věřitelích, zda pohledávku popírá či ji uznává (§ 169 IZ⁷⁸). Seznam musí být zpracován s dostatečným předstihem před konáním přezkumného jednání a účastníkům k dispozici jek nahlédnutí u insolvenčního správce. Shledá-li insolvenční správce, že z důvodu nedostatku vad přihlášené pohledávky nelze její přezkum vykonat, musí na to tuto skutečnost věřitele upozornit (§ 188 IZ odst. 2)⁷⁹ Lhůta pro opravu činí nejméně 15 dní a začíná běžet dnem doručení výzvy k opravě věřiteli či jeho zástupci. Výzva k odstranění vad návrhu musí obsahovat poučení, jak je nutno přihlášku opravit a doplnit. Nedodrží-li věřitel lhůtu k odstranění vad návrhu, k přihlášce se nepřihlíží a účast věřitele v řízení končí. Seznam přihlášených pohledávek musí být také zveřejněn v insolvenčním rejstříku.

3.12 Přezkumné jednání

Přezkumné jednání je rozhodující pro zjištění a uznání přihlášených pohledávek. Zůstane-li po skončení přezkumného jednání sporné, zda přihlášená pohledávka měla být pro účely řízení zjištěna či popřena, spor se řeší v rámci incidenčního sporu. Popěrný úkon lze učinit nejpozději před skončením přezkumného jednání či zvláštního přezkumného jednání, to se koná, nebylo-li možno v řádném termínu přihlášenou přihlášku přezkoumat. Soud ji nařizuje dle § 192 odst. 4 IZ⁸⁰.

3.12.1 Popěrné úkony

IZ stanovuje 3 možné důvody popření přihlášené pohledávky, přičemž v rámci přezkumného jednání může být pohledávka popřena insolvenčním správcem, dlužníkem a do určité míry i jiným věřitelem (v praxi úpadku fyzických osob se téměř nevyskytuje, upraveno § 200 IZ⁸¹):

a) Pravost pohledávky (§ 193 IZ⁸²): dojde-li k popření pravosti, jedná se o takový úkon, kdy je namítán vznik pohledávky (neexistující závazek), zaniknutí pohledávky (uhrazení, splnění

77 § 188 odst. 1 IZ

78 § 169 IZ

79 § 188 odst. 2 IZ

80 § 192 odst. 4 IZ

81 § 200 IZ

82 § 193 IZ

rozvazovací podmínky), či se pohledávka promlčela (věřitel neučinil kroky směřující k uplatnění svého práva, kdy dlužník neplnil na pohledávku dobrovolně)

b) Výše pohledávky (§ 194 IZ⁸³): tento popěrný úkon v rámci řízení je užít tehdy, nesouhlasí-li uplatňovaná výše pohledávky se zjištěnou výší pohledávky. Může se jednat například o sporné náklady rozhodčího řízení, uplatnění příslušenství odporujícího dobrým mravům aj.

c) Pořadí pohledávky (§ 195 IZ⁸⁴): důvodem pro popření pořadí je, že ten, kdo popírá, se domnívá, že pohledávka byla přihlášena ve výhodnějším pořadí, než jí přísluší. Může se jednat zejména o přihlášení pohledávky na úrovni pořadí pohledávek za majetkovou podstatou či pohledávkám jim na roveň postaveným či zajištěným pohledávkám.

V § 192 odst 1 IZ⁸⁵ je ustanoveno, že popření pohledávky může insolvenční správce vzít zpět. Musí tak však učinit dříve, než je pravomocně rozhodnuto o ukončení účasti věřitele v řízení.

3.12.2 Incidenční spory

Byla-li na přezkumném jednání pohledávka věřitele z některého z výše uvedených důvodu popřena, celá věc se dále řeší incidenčním sporem, je-li to v zájmu účastníků řízení.

Incidenční spor, stejně jako přihláška pohledávky má účinky žaloby (§ 160 IZ⁸⁶). Rozhodující pro to, komu připadá povinnost vystupovat v incidenčním sporu jako žalobce, je podstatné, zda byla přihlášená pohledávka vykonatelná či nevykonatelná. Jak je výše uvedeno, pro vykonatelné pohledávky platí, byly-li popřeny na přezkumném jednání, že žalobu na určení, že k pohledávce se (částečně) nepřihlíží, je povinen podat insolvenční správce, potažmo dlužník. Pro nevykonatelné pohledávky naopak platí, že případnou žalobu na určení pohledávky podává věřitel. Incidenční spory se řeší v rámci insolvenčního řízení a věcně příslušným tak je stejný krajský soud.

V praxi se věřitelé a insolvenční správci zpravidla snaží incidenčním sporům předejít, především z ekonomických a procesních důvodů. Věřitel může kdykoliv v průběhu řízení vzít svou pohledávku zpět (§184 IZ⁸⁷), stejně jako svůj popěrný úkon může vzít zpět insolvenční správce, a to před rozhodnutím incidenčního sporu.

Pro insolvenční řízení je specifické, že v případě neúspěchu insolvenčního správce po něm nelze uplatňovat náklady řízení, a to usnesením § 202 odst. 1 (výjimka v odst. 2)⁸⁸. Dlužník a věřitel

⁸³ § 194 IZ

⁸⁴ § 195 IZ

⁸⁵ § 192 odst. 1 IZ

⁸⁶ § 160 IZ

⁸⁷ § 184 IZ

⁸⁸ § 202 odst. 1 a odst. 2 IZ

nesou náklady řízení stejně jako v případě standardní žaloby. Při popření pohledávky dlužníkem v případě konkursu platí, že dlužník nemůže žalobu na popření učinit, nicméně takto popřená pohledávka ztrácí vlastnosti dle § 312 odst. 4⁸⁹ a nelze na jejím základě podat návrh na nařízení exekuce.

3.13 Způsoby řešení úpadku

Po skončení schůze věřitelů, kdy je již rozhodnuto ohledně způsobu řešení dlužníkovy úpadku, začíná další fáze insolvenčního řízení. Tou je pak konkrétně již samotné řešení úpadku. Insolvenční zákon umožňuje úpadek fyzických osob řešit dvěma způsoby. Konkrétně se jedná o konkurs (upraven § 244 - § 315 IZ⁹⁰) a oddlužení (§ 389 – 418 § IZ⁹¹). Nesouhlasí-li dlužník se způsobem řešení úpadku (konkursem), má možnost proti tomuto rozhodnutí podat odvolání. Usnesení o způsobu řešení úpadku není definitivní, v případě prohlášení konkursu a oddlužení splátkovým kalendářem, má proti tomuto rozhodnutí dlužník možnost podat opravný prostředek. Opravný prostředek se podává prostřednictvím soudu, u něhož insolvenční řízení probíhá. Pro odvolání jsou věcnými vrchní soudy. U oddlužení platí, že soud rozhodne o jeho zrušení a zároveň prohlásí konkurs, dojde-li k naplnění podmínek dle § 418 IZ⁹². Po rozhodnutí o úpadku se také začíná rozhodovat v incidenčních sporech, vyskytly-li se v insolvenčním řízení.

3.13.1 Konkurs

Konkursem se řeší úpadek v případě, že podal návrh na vydání usnesení o úpadku věřitel či dlužník, avšak neosvědčil, že je schopen splnit podmínky oddlužení (ať už zpeněžením majetkové podstaty nebo splátkovým kalendářem). Toto platí i v případě přistoupení k návrhu věřitele. Řešení úpadku konkursem mimo jiné znamená, že dlužník ztrácí dispoziční oprávnění k nakládání s majetkovou podstatou (§ 229 odst. 3 písm. a) IZ⁹³). Jedním z důvodů je snaha zabránit dlužníkovi ve snaze o poškození věřitelů a krácení jejich práv, neboť dlužník by mohl vyvinout snahu se svého majetku zbavit za nepřiměřené protiplnění či jej darovat osobám blízkým. S touto problematikou se IZ vypořádává v ustanoveních § 235 – § 243⁹⁴. Zde se jeví nejdůležitější především § 241 odst. 4⁹⁵. Zjistí-li insolvenční správce či insolvenční soud, že

⁸⁹ § 312 odst. 4 IZ

⁹⁰ § 244 až 315 IZ

⁹¹ § 389 – 418 IZ

⁹² § 418 IZ

⁹³ § 229 odst. 3 písm a) IZ

⁹⁴ § 235 až 243 IZ

⁹⁵ § 241 odst. 4 IZ

došlo před zahájením insolvenčního řízení ke zvýhodnění osoby blízké, a to až 3 roky zpětně, může tento právní úkon zrušit a zvýhodněné osobě nařídít, aby přijatý prospěch, je-li to možné, vrátila do majetkové podstaty dlužníka. Hlavním rozdílem oproti řešení dlužníkovy úpadku oddlužením je, že po skončení řízení (zrušení konkursu), nedochází k osvobození od neuspokojených pohledávek a věřitelé mohou dále své pohledávky uplatnit u příslušných orgánů k tomu určených, včetně příslušenství, naběhlého v průběhu insolvenčního řízení. Pro konkurs je typické, že dlužník je zpravidla nekontaktní a neplní zákonné podmínky, jež mu určuje IZ. Konkurs fyzických osob je takřka výhradně projednáván jako nepatrný (§ 314 odst. 1 IZ⁹⁶).

3.13.2 Průběh

Účinky konkursu nastávají zveřejněním usnesení o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku. Po prohlášení konkursu má dispoziční oprávnění k majetkové podstatě dlužníka insolvenční správce. Ten se v rámci své pravidelné činnosti snaží zjistit majetek, jež by bylo možno do majetkové podstaty zahrnout. O své činnosti pravidelně informuje ostatní účastníky insolvenčního řízení, a to prostřednictvím insolvenčního soudu, jemuž musí pravidelně zasílat zprávy o provedených úkonech a aktuálním stavu řízení. Tyto zprávy jsou zveřejněny v insolvenčním rejstříku. Insolvenční správce se snaží získat prostřednictvím institucí, jež k tomu mají povinnost informace ohledně majetku dlužníka, což zahrnuje žádost o sdělení informace u finančních úřadů, osobní návštěvou místa bydliště či sídla a případných provozoven dlužníka. V průběhu své činnosti směřující ke zpeněžení majetkové podstaty musí insolvenční správce dostat k některým svým úkonům souhlasný pokyn zajištěného věřitele (§ 293 IZ⁹⁷). Mezi příjmy majetkové podstaty mimo zpeněžení nemovitostí a hodnotnějšího movitého majetku patří především zabavitelná částka z dlužníkovy mzdy či jiných postižitelných příjmů (fyzické osoby v úpadku zpravidla nevlastní cenné papíry aj.). Pro konkurs platí, že se často jedná o několikaletý proces, vzhledem k (většinou) ztíženému přístupu k informacím ohledně majetku dlužníka. U zrušeného oddlužení dle § 418 IZ⁹⁸ často dochází k prohlášení o konkursu a jeho následném zrušení podle § 308 IZ⁹⁹ rychleji, neboť stav majetkové podstaty je z předchozího průběhu řízení již zjištěn.

⁹⁶ § 314 odst. 1 IZ

⁹⁷ § 293 IZ

⁹⁸ § 418 IZ

⁹⁹ § 308 IZ

3.13.3 Ukončení konkursu

K ukončení konkursu dochází z důvodů uvedených v § 308 IZ¹⁰⁰. Nejčastěji se jedná o zrušení dle odst. 1 písm e). Před ukončením konkursu insolvenční správce musí předložit soudu konečnou zprávu. V ní rekapituluje průběh řízení a aktuální stav, detailně popisuje skutečnosti, týkající se majetkové podstaty a průběhu jejího zpeněžování, příjmy a výdaje, stav pohledávek za majetkovou podstatou a jim postavených na roveň a v neposlední řadě svoji odměnu (§ 301 až § 303 IZ¹⁰¹). Závěrečná zpráva insolvenčního správce obsahuje 2 části, přičemž jedna popisuje průběh řízení, druhá obsahuje ekonomické údaje, včetně propočtů, v jaké míře a zda budou věřitelé uspokojeni, postačují-li k tomu alespoň částečně příjmy majetkové podstaty. Zde vyvstává problém s definicí § 1 odst. a) IZ¹⁰², neboť pohledávky zajištěných věřitelů jsou uspokojovány přednostně a to až do plné výše, pak dochází k uspokojení pohledávek vyjmenovaných v § 168 a §169 IZ¹⁰³. Může tak nastat situace, že zajištěný věřitel je uspokojen zcela a nezajištění věřitelé jen částečně či vůbec.

K uspokojení věřitelů dochází na základě rozvrhového usnesení, které navrhne insolvenční správce. Rozvrhové usnesení představuje správcem navržené rozdělení příjmů majetkové podstaty mezi věřitele. Rozvrh musí opět schválit soud. Po splnění rozvržení řízení končí, přičemž ke zproštění, přičemž dispozičních oprávnění po ukončení konkursního řízení opět nabývá dlužník. Správce je zproštěn své funkce po splnění podmínek § 313 IZ¹⁰⁴.

3.13.4 Důsledky

Po skončení konkursu mají věřitelé možnost své pohledávky dále za dlužníkem vymáhat. Lze tak učinit i na základě výpisu ze seznamu přihlášených pohledávek (§312 odst. 4 IZ¹⁰⁵). Jak je výše uvedeno, neplatí to v případě, že dlužník na přezkumném jednání přihlášku popřel. V takovém případě je věřitel nucen uplatnit svou pohledávku standardní cestou, prostřednictvím orgánů k tomu určených, dovoluje-li to promlčecí lhůta. Výpis ze seznamu přihlášených pohledávek jako exekuční titul nijak nepamatuje na příslušenství přirostlé k pohledávce po prohlášení o úpadku. Často tak věřitel může k výkonu rozhodnutí před pohledávku nepoměrně nižší, než v jaké výši by mu ji přiznal soud. Ukončením řízení nabývá dispozičních oprávnění s majetkovou podstatou opět dlužník.

¹⁰⁰ § 308 IZ

¹⁰¹ § 301 až § 303 IZ

¹⁰² § 1 odst. a IZ

¹⁰³ § 168 a § 169 IZ

¹⁰⁴ § 313 IZ

¹⁰⁵ §312 odst. 4

Po skončení konkursu má dlužník možnost opětovně zahájit insolvenční řízení, domnívá-li se, že pro něj může nové řízení skončit výhodněji – splněním podmínek oddlužení a následném osvobození od neuspokojených pohledávek.

3.14 Oddlužení

Osobní bankrot lze mimo konkursu řešit oddlužením. IZ zákon v § 398 odst. 1¹⁰⁶ pak rozeznává dva způsoby, zpeněžením majetkové podstaty anebo splátkovým kalendářem. Častěji se oddlužení fyzických osob řeší druhou možností. Oproti konkursu pro oddlužení platí, dojde-li k naplnění podmínek stanovených § 414 IZ¹⁰⁷, popř. § 415 IZ¹⁰⁸, že dlužník je osvobozen od hrazení svých neuspokojených pohledávek (vyjma pohledávek zajištěných věřitelů, kteří nedali souhlas se zpeněžením předmětu zajištění v průběhu insolvenčního řízení a pohledávek dle § 416 odst. 1 IZ¹⁰⁹), což se dá označit za hlavní cíl z pohledu dlužníka. Pro splnění podmínek oddlužení je stanovena hranice 30ti procentního uspokojení věřitelů zahrnutých do daného způsobu oddlužení, tedy i úspěšných věřitelů v incidenčních sporech. Tuto hranici lze snížit, pokud se tak dlužník dohodne s věřiteli a ti mu k tomu dají souhlas.

§ 415 IZ¹¹⁰ stanovuje, že k osvobození od neuspokojených pohledávek může dojít i v případě, že není dosaženo této hranice. Aby však bylo takto rozhodnuto, musí dlužník osvědčit a objektivními důvody prokázat, že k nižšímu plnění nedošlo jeho zaviněním. Mezi takové důvody může patřit například ztráta zaměstnání, zhoršení zdravotního stavu, úmrtí spoludlužníka (jednoho z manželů), zvýšení životních nákladů aj. Rozhodnutí dle § IZ 415 o osvobození dlužníka se vydává až po konání soudem nařízeného jednání.

Splnění podmínek oddlužení (§ 413 IZ¹¹¹) a následném osvobození od neuspokojených pohledávek má zásadní rozdíl na budoucí ekonomickou situaci dlužníka, kdy je mu umožněno navrátit se do „normálního“ života. Stejně jako po rozhodnutí o řešení způsobu úpadku, i osvobození dle § 414 IZ¹¹² či § 415 IZ¹¹³ nemusí být definitivní, dojde-li k naplnění podmínek § 417 IZ¹¹⁴. Opět se však jedná o velmi vzácnou situaci.

106 § 398 odst. 1 IZ

107 § 414 IZ

108 § 415 IZ

109 § 416 odst. 1 IZ

110 § 415 IZ

111 § 413 IZ

112 § 414 IZ

113 § 415 IZ

114 § 417 IZ

O osvobození od neuspokojených pohledávek žádá výhradně sám dlužník, zpravidla tak činí prostřednictvím insolvenčního správce.

3.14.1 Zpeněžením majetkové podstaty

Oddlužení tímto způsobem je mnohem méně častým jevem, neboť většinou jsou nemovitosti dlužníka zajištěny, z tohoto důvodu pak dochází k menšímu uspokojení nezajištěných věřitelů, neboť pravidlem je, že dlužníci nemají movitých majetek větší než nepatrné hodnoty a uspokojení ze zajištěného majetku často nepokrývá ani pohledávky zajištěné. Často ani dlužníci nemají zájem o zpeněžení jejich majetku, neboť nemovitosti, náležící do majetkové podstaty často obývají. Samotný průběh řízení po úpadku v tomto případě má podobný průběh jako konkurs, rozdílem je dispoziční oprávnění k majetku. V této situaci nepřechází na insolvenčního správce, ale zůstává nadále dlužníkovi. Řízení je ukončeno stejně jako konkurs, zproštěním správce z funkce po splnění rozvrhového usnesení a případně následném osvobození od neuspokojených pohledávek. Oproti konkursu jsou zpravidla dlužníci v průběhu řízení aktivní a poskytují součinnost. Zajištění i nezajištění věřitelé jsou uspokojováni z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty. Pokud po zpeněžení majetkové podstaty převyšuje hodnota zpeněžení celkově uspokojovaných pohledávek, vydává se rozdíl dlužníkovi. K ukončení řízení dochází podle postupu dle § 408 odst. 4 IZ¹¹⁵. Řízení může být ukončeno splněním oddlužení dle § 413 IZ¹¹⁶ a následným osvobozením dle § 414 či § 415 IZ,¹¹⁷ prohlášením konkursu, anebo může být splněno oddlužení, avšak nemusí dojít k osvobození. V takovém případě může dlužník opět řešit svou ekonomickou situaci insolvenčním návrhem.

3.14.2 Splátkovým kalendářem

Nejčastěji se úpadek fyzických osob řeší oddlužením splátkovým kalendářem. Jak už z názvu vyplývá, řízení probíhá tak, že ve prospěch majetkové podstaty jsou poukazovány peníze z příjmu dlužníka či od třetích osob, jež se zavázali úpadci s oddlužením pomoci. Za ideálního stavu tyto příjmy chodí v pravidelné výši, a to po dobu maximálně 5 let (§ 398 odst. 2¹¹⁸). Nejkratší možná lhůta stanovena zákonem není, dosáhne-li dlužník uspokojení 100 % pohledávek zahrnutých do splátkového kalendáře (či odsouhlasené % výše) před uplynutím 60ti měsíců, soud může na základě zprávy insolvenčního správce o ukončení řízení z důvodu splnění

¹¹⁵ 408 odst. 4 IZ

¹¹⁶ § 413 IZ

¹¹⁷ § 414 či 415

¹¹⁸ § 398 odst. 2

oddlužení k osvobození dlužníka přistoupit dříve. Podstatné pro tuto situaci je, aby skutečně byly uhrazeny všechny pohledávky, včetně odpovídající části odměny insolvenčního správce.

Po usnesení o řešení úpadku splátkovým kalendářem má dlužník za povinnost o svých příjmech a důležitých změnách povinnost informovat insolvenčního správce a insolvenční soud.

Se splácením dlužník začíná nejpozději do konce měsíce následujícího měsíce, kdy nastaly účinky schváleného oddlužení (§ 406 písm. a) IZ¹¹⁹). O tom, že probíhá oddlužení splátkovým kalendářem je rovněž informován plátce mzdy či jiného příjmu (odst. § 406 odst. d) IZ¹²⁰). Tomu je uložena povinnost vyplácet odpovídající část příjmů ve prospěch majetkové podstaty dlužníka. S plátcem mzdy či příjmů komunikuje přímo insolvenční správce. Častým jevem je, jak už bylo napsáno výše, že dlužníci, na základě darovací smlouvy, do svých příjmů zahrnou finanční pomoc třetích osob. Jak bude ukázáno v praktické části, hodně z těchto darovacích smluv však není plněno, čímž vzniká mezera v příjmech majetkové podstaty a to může vést až ke zrušení schváleného oddlužení. Darovací smlouvy dokládají dlužníci zpravila tehdy, nedosahují-li jejich příjmy ani na potřebnou hranici 30 % a měsíční částka daru je pak přizpůsobena tomu, aby vyplnila potřebný rozdíl do této hranice či jej jen mírně přesáhla. V praxi se velmi vzácně, spíše vůbec, neuzavírají splátkové kalendáře za cílem co nejvyššího uspokojení věřitelů přes hranici 30 % (což bude patrné i z praktické části). Zajištění věřitelé se na splátkovém kalendáři nepodílejí. V rámci oddlužení splátkovým kalendářem může nastat situace, kdy dojde ke zpeněžení majetkové podstaty a výtěžek přesahuje nárok zajištěného věřitele i odměnu insolvenčního správce. Jedná se o tzv. hyperochu. Hyperocha se na rozdíl od dlužníka v konkursu či při zpeněžení majetkové podstaty vydává do dispozice dlužníkovi, ten ji nemusí užít k vyššímu uspokojení nezajištěných věřitelů a může s ní nakládat dle vlastního uvážení. Pokud příjmy majetkové podstaty nedosahují potřebné výše, může dlužník, či třetí osoba, vložit do majetkové podstaty mimořádný vklad (např. z ukončeného spoření, hyperochu aj.). V průběhu řízení však mohou nastat i okolnosti, jež mohou mít za příčinu zrušení oddlužení a prohlášení konkursu. Může se jednat například o porušování podmínek oddlužení, zjištění zatajovaných skutečností (skryté příjmy aj.) anebo zapříčinění vzniku nového závazku po schválení oddlužení (§ 418 IZ¹²¹). Před zrušením oddlužení soud nařizuje jednání, na němž je nutná účast dlužníka i správce. Dlužník může prokázat, že bude schopen zajistit řádný průběh oddlužení a soud jeho chování prostřednictvím insolvenčního správce sleduje detailněji. Samotné řízení pak je ukončeno stejně, jako oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, kdy buď došlo ke splnění zákonem stanovených podmínek či nikoliv.

¹¹⁹ § 406 písm. a) IZ

¹²⁰ § 406 písm. d) IZ

¹²¹ § 418 IZ

Vlastní zpracování

4 Úpadek fyzických osob v praxi

Snaha dlužníků dosáhnout minimální, zákonem stanovené hranice, a také pouze jejich okrajová znalost problematiky insolvenčních řízení jsou hlavními příčinami, proč v rámci insolvenčních řízení v praxi dochází k většinou pouze částečnému uspokojení věřitelů a nikoliv ke 100 % uspokojení jimi nárokováných a zjištěných pohledávek. Jisté je, že dost často nejsou věřitelé uspokojeni ani co do výše jistiny či materiální hodnoty či ceny služby, kterou dlužníkovi poskytl. Podstatnou část přihlášených pohledávek tvoří příslušenství a náklady na právní zastoupení a v neposlední řadě také odměny soudních exekutorů, kdy tyto zmíněné položky mnohdy značně převyšují původní dlužnou částku. I z tohoto hlediska je velmi důležitou součástí činnosti insolvenčního správce znát aktuální rozhodovací praxi ohledně jednotlivých uplatňovaných nároků. V praxi se například může jednat o negativní stanovisko Nejvyššího soudu v otázce problematiky dříve sjednaných rozhodčích doložek¹²² u spotřebitelských smluv a s tím spojenou problematiku vydaných rozhodčích nálezů a jejich vykonatelností.

V této otázce nejsou insolvenční správci jednotní, někteří se řídí judikátem Ústavního soudu, jiní nikoli. Úvodem bylo zmíněno, že typicky alespoň část věřitelů se zabývá poskytováním drobných půjček, přičemž spotřebitel se zaváže k výraznému přeplacení původní částky. Úkolem insolvenčního správce je přezkoumat, zda smluvní ujednání ohledně výše úroků, nejsou v rozporu s dobrými mravy a výše uplatňovaného příslušenství je neadekvátní. Jedná se o poměrně rozsáhlou problematiku, právě to je jeden z důvodů, proč činnost insolvenčního správce mohou vykonávat pouze osoby s odpovídajícím vzděláním a zkušenostmi v oboru a splnění předepsaných zkoušek je poměrně náročné.

4.1 Analýza vzorku dat z insolvenčního rejstříku

V následující části této práce bude provedena analýza shora uvedených tvrzení, přičemž jako výchozí data bude použit zcela náhodně vybraný, počtem omezený vzorek dat z insolvenčních řízení fyzických osob, u nichž byl zjištěn úpadek a na jejichž majetek byl prohlášen konkurs, či probíhá oddlužení. Výše bylo uvedeno, že veškeré údaje, potřebné pro tuto analýzu, lze získat v insolvenčním rejstříku. Pro účely této práce bude hodnoceno více datových vzorků, a to v

¹²² rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. 31 Cdo 958/2012, ze dne 10. 7. 2013

závislosti na tom, v jakém stádiu insolvenčního řízení se nachází:

- řízení se nachází v závěrečném stádiu osvobození od neuspokojených pohledávek) či konkurs byl ukončen (úpadek cca 2011/2012)
- fyzické osoby nacházející se přibližně v polovině oddlužení, či probíhajícím konkursu (úpadek 2013/2014)

Vzorek bude obsahovat přibližně vyrovnané zastoupení obou pohlaví různé věkové struktury, z každé skupiny bude sledováno 15 jednotlivých řízení vždy ve dvou rozdělených tabulkách, celkový vzorek bude obsahovat vždy 30 řízení. Bude kladen důraz na následující kritéria – uváděná výše dluhů v insolvenčním návrhu/skutečná výše zjištěných pohledávek, uváděná výše procentuálního plnění / skutečná výše, počet darovacích smluv a kolik jich je skutečně plněno.

Z níže uvedených tabulek lze vyvodit některé skutečnosti. Ačkoliv se jedná pouze o malý vzorek dlužníků, lze tvrdit, že dlužníci většinou nemají příliš přesný přehled ohledně svých závazků. V praxi je zcela běžné, že dlužníci do návrhu uvedou toliko své závazky bez příslušenství. V tabulce jsou sice počtem stejně zastoupeny případy, kdy dlužník uvedl ve svých závazcích pohledávky ve výši, jež přesahuje uspokojované nároky, nicméně je nutno zdůraznit, že se jedná o pohledávky, které byly do insolvenčního řízení přihlášeny (věřitelé si musí hlídat insolvenční rejstřík sami, není povinností dlužníka je o svém úpadku informovat) a zároveň byly při přezkumném jednání zjištěny a tedy do splátkového kalendáře zahrnuty. Často také dlužníci neuvedou kompletní seznam svých závazků, neboť se v nich přesně neorientují a mají nedostatečný přehled o svých skutečných závazcích. To pak může vést k tomu, že jejich příjem není postačující pro účely řízení a musejí shánět další příjmy do majetkové podstaty, zpravidla darovací smlouvy.

Tabulka 1: Přehled uvedených závazků / závazků uspokojovaných

Rok	Navrhovatel	Závazky uved.	Závazky uspok.	Poměr
2012	muž	542 732,82 Kč	332 104,00 Kč	1,6342
2013	muž	508 312,00 Kč	568 353,86 Kč	0,89
2014	muž	441 169,00 Kč	624 232,71 Kč	0,71
2015	muž	100 518,00 Kč	110 821,60 Kč	0,91

2016	muž	300 729,00 Kč	261 034,37 Kč	1,15
2012	žena	368 670,28 Kč	266 600,94 Kč	1,38
2013	žena	283 441,00 Kč	243 915,65 Kč	1,16
2014	žena	256 618,00 Kč	212 342,43 Kč	1,21
2015	žena	241 709,00 Kč	270 198,41 Kč	0,89
2016	žena	1339 547,00 Kč	1 489 702,88 Kč	0,90
Celkem		4 383 446,10 Kč	4 379 306,85 Kč	1,009

Zdroj: insolvenční rejstřík, zpracování: vlastní

Z údajů z tabulky č. 1 lze sledovat, že výše uvedené tvrzení co do přehledu dlužníků ohledně počtu svých závazků, se v praxi zakládá na pravdě. Ač opět byly sledovány ukazatele na poměrně malém vzorku, už z tohoto lze vyčíst, že v případě návrhu dlužníků obvykle dochází k uvedení pouze části svých závazků, nikoliv všech. Jak bylo uvedeno výše, tato skutečnost má vliv na jejich schopnost dosáhnout minimální zákonem stanovené hranice 30 %. Důvodem, proč dlužníci často neuvádí kompletní seznam svých závazků, je právě jejich počet. Pokud má například za dlužníkem více věřitelů pohledávku, již předali k výkonu rozhodnutí stejnému soudnímu exekutorovi, dlužník ztratí přehled o tom, kdo je v exekuci oprávněným a v této situaci dochází k tomu, že dlužníkovi pohledávky „splynou“. Dalším faktorem je nedbalý přístup dlužníků, kdy své dluhy neevidují písemně, či veškeré písemnosti buď vyhazují či v případě změny kontaktní adresy tuto skutečnost věřiteli nenahlásí, ač tuto povinnost zpravidla mají na základě uzavřeného smluvního vztahu. Nenahlásí-li dlužník věřiteli změnu kontaktních údajů, v případě, že dojde k postoupení pohledávky na jiný subjekt, dlužník se nemusí dozvědět, že povinnost hradit ve prospěch dluhu má vůči třetímu subjekt. Postoupení pohledávky musí být dlužníkovi oznámeno písemně, minimálně doporučeným dopisem na adresu, již uvedl jako kontaktní. Na českém trhu s pohledávkami vystupuje mnoho subjektů, které se zabývají správou a odkupem pohledávek. Jedná se o inkasní agentury. Inkasní agentury se sdružují v Asociaci inkasních agentur, členstvím v nich se zavazují k dodržování etického kodexu, který Asociace stanovila a vytvořila. Pohledávky většinou nakupují od bankovních institutů, dodavatelů telekomunikačních služeb, elektřiny a dalších služeb.

Tabulka 2: Poměr uvedených / přihlášených věřitelů

Rok	Navrhovatel	Počet uvedených	Počet přihl.	Rozdíl
-----	-------------	-----------------	--------------	--------

2009	společné	12	15	3
2010	muž	8	11	3
2010	muž	7	8	1
2011	žena	4	3	-1
2013	společné	12	16	4
2014	žena	7	9	2
2016	společné	8	8	0
2015	žena	11	16	5
2014	muž	5	8	3
2013	muž	9	11	2
Celkem		83	105	22

Zdroj: insolvenční rejstřík, zpracování: vlastní

4.2 Analýza ukončených insolvenčních řízení

Dalším cílem práce je ukázat na reálných číslech, jaké uspokojení lze očekávat, stejně jako přístup dlužníků v průběhu řízení a zda dochází poměrově ke stejnému uspokojení věřitelů jak v prvním úseku, tak i ve druhém úseku řízení.

Vysvětlivky k tabulce č.. 3 a č. 4:

- sloupec Rok: rok zjištění úpadku
- sloupec Kdo: pohlaví (společné = oddlužení manželů)
- sloupec Forma: způsob řešení úpadku – zruš. oddl. - jedná se o zrušené oddlužení a s tím spojené prohlášení konkursu na majetek dlužníka
- sloupec Návrh: navrhovaná míra uspokojení nezajištěných věřitelů v průběhu insolvenčního řízení
- sloupec Průběh: jako bylo uspokojení věřitelů přibližně v polovině řízení
- sloupec Konec: uspokojení věřitelů před koncem nebo po konci insolvenčního řízení
- sloupec Rozdíl: skutečné uspokojení na konci – navrhované uspokojení
- sloupec Polovina: podíl sloupců Průběh a Konec
- sloupec Osvob.: zda došlo k osvobození dlužníků od neuspokojených pohledávek

Tabulka 3: Analýza průběhu insolvenčních řízení

Rok	Kdo	Forma	Návrh	Průběh	Konec	Rozdíl	Polovina	Osvob.
2010	muž	zr. oddl.	30,00%	0,00%	0,00%	-30,00%	0,00%	ne
2010	muž	zr. oddl.	30,00%	38,30%	38,30%	8,30%	100,00%	ne
2010	žena	spl. kal.	32,00%	27,23%	46,88%	14,88%	58,08%	ano
2010	žena	spl. kal.	30,00%	19,00%	34,69%	4,69%	54,77%	zatím ne
2010	muž	spl. kal.	30,00%	25,48%	53,57%	23,57%	47,56%	ano
2011	věřitel	konkurs	41,26%	0,00%	0,00%	-41,26%	0,00%	ne
2011	společné	spl. kal.	30,00%	20,19%	31,90%	1,90%	63,29%	ano
2011	žena	spl. kal.	57,72%	7,08%	36,61%	-21,11%	19,34%	zatím ne
2011	muž	spl. kal.	41,45%	23,65%	23,65%	-17,80%	100,00%	úmrtí
2011	společné	spl. kal.	30,00%	6,57%	35,12%	5,12%	18,71%	zatím ne
2012	muž	spl. kal.	100,00%	100,00%	100,00%	0,00%	100,00%	ano
2012	muž	zr. oddl.	30,00%	14,30%	19,32%	-10,68%	74,02%	ne
2012	muž	spl. kal.	30,00%	6,38%	20,17%	-9,83%	31,63%	ne
2012	žena	spl. kal.	61,93%	14,23%	30,04%	-31,89%	47,37%	ano
2012	žena	spl. kal.	30,00%	15,49%	49,38%	19,38%	31,37%	ano
Průměrné hodnoty			40,29%	21,19%	34,64%	-5,65%	49,74%	Průměry
<i>Zdroj: insolvenční rejstřík, zpracování: vlastní</i>								

Na těchto vybraných vzorcích (tabulka č. 3 a č. 4) bylo zkoumáno především to, do jaké míry dlužníci plní plán splátek, dosahují míry uspokojení nezajištěných věřitelů tak, jak ji navrhovali a také, jaký je jejich přístup k oddlužení v průběhu řízení. Sloupec Návrh ukazuje, že velmi často dlužníci ve svém návrhu nenavrhují přesnou míru, v níž dojde k uspokojení věřitelů a při oddlužení tak je kalkulováno s minimální zákonnou hranicí 30 %. U položek, jež mají ve svém sloupci Návrh 0,00 %, se jedná o věřitelský návrh a v takovém případě se očekávaná míra uspokojení nezajištěných věřitelů samozřejmě nestanovuje. Sloupec Průběh – zde bylo data čerpána z pravidelných zpráv insolvenčních správců (ZOPO) při 30. splátce v případě oddlužení

splátkovým kalendářem či přibližně po 2 a půl letech od prohlášení konkursu, probíhalo-li řízení ještě. V následném sloupci pak je možné zjistit, do jaké míry byli věřitelé uspokojeni v průběhu celého řízení. Sloupec Rozdíl ukazuje, zda se skutečně dlužníkem tvrzené skutečnosti ohledně jeho příjmů a schopnosti uhradit určité procento svých závazků zakládalo na pravdě či nikoli. Z tabulky vyplývá, že skutečně velmi často k velkým rozdílům v přislíbených platbách věřitelům a těm skutečným. Jedním z důvodů může zajisté být to, že dlužníci v návrhu pouze uvedli, že dosáhnou míry, postačující k naplnění zákonem stanovených podmínek, aby došlo k jejich osvobození. Mezi další faktory může patřit neplnění darovacích smluv či ztráta příjmů, jak již bylo uvedeno výše. Nicméně, dá se dovodit, že většinou, pokud dlužníci kalkulovali s přesnou mírou uspokojení – např. 57,72 % -, nakonec na tuto míru nedosáhnou a věřitelé jsou uspokojeni méně, než se dlužník zavázal. Ze strany dlužníků dochází k přecenění svých finančních možností, tak jako tomu bylo před prohlášením jejich úpadku. Ve sloupci Polovina se nachází informace ohledně průběžného plnění dlužníků. Je zde procentuálně vyjádřeno, jakým poměrem byli věřitelé uspokojeni z majetkové podstaty před polovinou řízení a po jejím průběhu, přičemž pokud je hodnota vyšší než 50 %, věřitelé byli uspokojeni více v 1. části insolvenčního řízení. Z toho zkoumaného vzorku lze vyčíst, že dlužníci mají zodpovědnější přístup především v 1. polovině svého oddlužení. Výše bylo zmíněno, že cílem dlužníků je, většinou, dosáhnout hranice 30 % procent či ji jen mírně přesáhnout. Pokud jsou v průběhu řízení se splácením napřed, často pak dochází například k porušování darovacích smluv či jejich úplné neplacení. V praxi se lze setkat s případy, kdy dlužník uhradil v rámci oddlužení přes 50 % nezajištěných věřitelů, nicméně ze strany dlužníka bylo této hranice dosaženo již přibližně v polovině řízení a dále ve prospěch majetkové podstaty nehradil ničeho. Soud pak nevyhověl jeho žádosti o osvobození od neuspokojených pohledávek, jelikož v chování dlužníka spatřoval nedbalý přístup dlužníka a nepoctivý záměr, kdy dovodil, že dlužník nemá zájem na uspokojení věřitelů v maximální možné míře.^{123 124}

Tabulka 4: Analýza průběhu insolvenčních řízení

Rok	Kdo	Forma	Návrh	Průběh	Konec	Rozdíl	Polovina	Osvob.
2010	žena	spl. kal.	46,88%	18,09%	34,85%	-12,03%	51,91%	ano
2010	žena	spl. kal.	30,00%	53,00%	100,00%	70,00%	53,00%	ano

¹²³ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, sp. zn. KSUL 44 INS 7535/2009- B- 67, ze dne 19. 8. 2015

¹²⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 1 VSPH 1922/2015-B-74, ze dne 16. 6. 2016

2010	žena	spl. kal.	30,00%	43,35%	61,93%	31,93%	70,00%	ano
2010	věřitel	konkurs	0,00%	0,00%	51,54%	51,54%	0,00%	ne
2010	muž	spl. kal.	53,31%	8,92%	14,92%	-38,39%	59,79%	ano
2011	společné	spl. kal.	30,00%	15,85%	59,33%	29,33%	26,71%	ano
2011	žena	zr. oddl.	30,00%	9,41%	9,53%	-20,47%	98,74%	ne
2011	žena	spl. kal.	39,00%	26,96%	59,31%	20,31%	45,46%	ne
2011	muž	spl. kal.	30,00%	21,14%	24,49%	-5,51%	86,32%	ano
2011	společné	spl. kal.	30,00%	27,64%	36,38%	6,38%	75,98%	ano
2012	žena	spl. kal.	41,92%	2,88%	4,32%	-37,60%	66,57%	ne
2012	muž	spl. kal.	30,00%	23,32%	41,02%	11,02%	56,85%	ano
2012	věřitel	konkurs	0,00%	0,00%	26,43%	26,43%	0,00%	ne
2012	žena	spl. kal.	42,13%	19,14%	31,47%	-10,66%	60,82%	zatím ne
2012	věřitel	konkurs	0,00%	0,00%	0,01%	0,01%	0,00%	ne
2012	žena	spl. kal.	30,00%	23,62%	47,45%	17,45%	49,78%	zatím ne
Průměrné hodnoty			28,95%	18,33%	37,69%	8,73%	50,12%	Průměry
<i>Zdroj: insolvenční rejstřík, zpracování: vlastní</i>								

Jak je patrné, i mezi těmito vybranými dlužníky došlo k osvobození fyzické osoby od neuspokojených pohledávek, ačkoli nedosáhl požadované hranice 30 %, což je ukotveno v § 415 IZ

4.3 Odhad vývoje insolvenčních řízení

Vysvětlivky k tabulce č. 5 a č. 6:

- sloupec Pohlaví: pohlaví (společné = oddlužení manželů)
- sloupec Forma: způsob řešení úpadku – zruš. oddl. - jedná se o zrušené oddlužení a s tím spojené prohlášení konkursu na majetek dlužníka
- sloupec Návrh: navrhovaná míra uspokojení nezajištěných věřitelů v průběhu insolvenčního řízení
- sloupec Průběh: jak bylo uspokojení věřitelů přibližně v polovině řízení
- sloupec Odhad: odhadované uspokojení věřitelů po ukončení řízení

- sloupec Rozdíl: skutečné uspokojení na konci – navrhované uspokojení
- sloupec Osvob.: predikce, zda by došlo k osvobození od neuspokojených pohledávek
- sloupec Dar: zda měl dlužník do svých příjmů zahrnutou darovací smlouvu, a zda byly tyto plněny či nikoli

Tabulka 5: Odhad vývoje insolvenčních řízení

Rok	Kdo	Forma	Návrh	Průběh	Odhad	Rozdíl	Osvob.	Dar
2012	muž	spl. kal.	100,00%	51,32%	102,76%	2,76%	ano	bez sml.
2012	muž	spl. kal.	100,00%	4,11%	8,23%	-91,77%	ne	neplněn
2012	společné	spl. kal.	30,00%	100,00%	200,24%	170,24%	ano	bez sml.
2012	společné	spl. kal.	40,00%	52,00%	104,12%	64,12%	ano	bez sml.
2012	žena	spl. kal.	30,00%	19,80%	39,65%	9,65%	ano	bez sml.
2013	muž	spl. kal.	78,42%	26,29%	52,64%	-25,77%	ano	plněn
2013	muž	spl. kal.	30,00%	3,20%	6,41%	-23,59%	ne	bez sml.
2013	žena	spl. kal.	100,00%	59,67%	119,48%	19,48%	ano	bez sml.
2013	muž	spl. kal.	38,00%	4,83%	9,67%	-28,33%	ne	bez sml.
2014	žena	spl. kal.	30,00%	19,61%	39,27%	9,27%	ano	plněn
2014	muž	spl. kal.	30,00%	16,39%	32,82%	2,82%	ano	plněn
2014	žena	spl. kal.	64,16%	32,14%	64,36%	0,20%	ano	bez sml.
2014	věřitel	konkurs	0,00%	11,80%	11,80%	11,80%	ne	bez sml.
2014	žena	spl. kal.	30,00%	100,00%	200,24%	170,24%	ano	bez sml.
2014	muž	zr. oddl.	30,00%	76,82%	153,82%	123,82%	ne	bez sml.
Průměrné hodnoty			48,71%	38,53%	76,37%	27,66%	Průměrné hodnoty	
<i>Zdroj: insolvenční rejstřík , zpracování: vlastní</i>								

V těchto tabulkách došlo ke změnám některých sledovaných hodnot. Jedná se o řízení, která jsou většinou pouze ve své polovině či se pohybují kolem této hranice. Mezi další sledované ukazatele pak patří, zda byly plněny darovací smlouvy či nikoli, v případě, kdy s nimi bylo počítáno jako s jedním z hlavních příjmů majetkové podstaty a jejich následný předpokládaný vliv na konečný vývoj insolvenčního řízení. Jak je patrné i z této tabulky, převažuje forma

oddlužení splátkovým kalendářem. Není na tom nic překvapivého, neboť pouze takto může dlužník dosáhnout hlavního cíle celé problematiky, což pro něj představuje osvobození od neuspokojených pohledávek, dále pak je úpadek častěji řešen konkursem a až poslední, co se týče četnosti, je oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. Stejně jako u konkursu, příjmy majetkové podstaty jsou v průběhu řízení prakticky rovny nule, největší příjem nastane až úspěšným zpeněžením majetku dlužníka. Co je důležité zmínit u zpeněžení majetkové podstaty - pokud se do insolvenčního řízení přihlásili zajištěný věřitelé, mají přednost při uspokojení před věřiteli nezajištěnými, i když se nejedná o konkurs, ale o jeden z možných způsobů oddlužení. O vhodném způsobu řešení úpadku vždy rozhoduje věřitelský výbor, většinou tedy soud. Pokud by dlužník s rozhodnutím věřitelského výboru nesouhlasil v případě schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, nemá nárok na odvolání, protože není osobou legitimní k tomuto úkonu¹²⁵, odvolání mu zákon povoluje pouze v případě splátkového kalendáře. Zde ovšem také vyvstává úskalí pro insolvenční věřitelé, kteří se nezúčastní schůze věřitelů, ani v jejím rámci neuplatnili svá hlasovací práva prostřednictvím hlasovacích lístků¹²⁶. Pokud věřitelský výbor ať už složený z věřitelů či ve sloupci Odhad je predikováno, jakého uspokojení se nezajištěným věřitelům v rámci insolvenčního řízení dostane. Základem pro výpočet byla data z tabulky řízení, jež už byla ukončena, či se ke svému konci blíží, přičemž byla vynásobena data ze sloupce Průběh koeficientem, který vyšel podílem hodnot z tabulky skončených řízení ve sloupci Konec/Průběh (1,0024) a přičtena hodnota sloupce Průběh z tabulky probíhajících řízení. Ve sloupci Rozdíl došlo k porovnání odhadovaných konečných hodnot a těch uvedených v návrhu. Opět je nutno podotknout, že dlužníci velmi často uvedenou pouze hranici 30 % bez další bližší specifikace a tím pak dochází ke zkreslení těchto výsledků, stejně jako je tomu u konkursů, kdy odhadovaná výše uspokojení pohledávek není v návrhu uvedena vůbec. Dá se tedy dovodit, že spíše dlužníci přeceňují míru, v níž věřitelé uspokojí, zejména v případě, kdy je uzavřen splátkový kalendář. Podíváme-li na tabulku a zhodnotíme-li předpokládaný výsledek insolvenčního řízení v závislosti na tom, zda byl pro účely řízení sjednán splátkový kalendář se třetí osobou, lze s jistotou tvrdit, že neplněný splátkový kalendář má negativní dopad na uspokojení věřitelů a celkový průběh řízení. Problém nastává v této situaci především proto, že kalendáře jsou sjednávány na úrovni naplnění minimální zákonné hranice, dochází k výpadku podstatného příjmu majetkové podstaty a pak i mnohdy ke zrušení schváleného oddlužení. Opět bych si dovolil tvrdit, že zde hraje roli nedostatečná znalost dlužníků problematiky insolvenčního řízení, kteří si často neuvědomují, že schválení oddlužení ještě neznamená, že automaticky

¹²⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. VSPH 79 INS 8390/2015

¹²⁶ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích, sp. zn. KSCB 26 INS 18337/213-B-37, ze dne 7. 10. 2015

budou osvobozeni od neuspokojených pohledávek a zajištění nereálné darovací smlouvy tak budeme za následek pouze to, že oddlužení bude zrušeno a dojde k prohlášení konkursu. Obdobná situace nastává v případě, že sice darovací smlouvy jsou plněny, ale pouze v nižší částce, než na jakou byly uzavřeny. Pokud však jsou darovací smlouvy plněny řádně, zpravidla dochází k řádnému průběhu insolvenčního řízení a dá se předpokládat, že po jeho skončení dojde k osvobození dlužníka od neuspokojených pohledávek.

V tabulce se také vyskytují hodnoty, které již v průběhu řízení dosáhnou 100 % uspokojení nezajištěných věřitelů, v takovém případě samozřejmě dochází k ukončení řízení dříve, byly-li splněny všechny zákonné podmínky, zejména ty stanovené v § 395 IZ odst. 1) a odst. 2)¹²⁷. V obou těchto tabulkách lze považovat za zkreslující výsledek, že k většímu uspokojení věřitelů, byť je rozdíl nepatrný, dochází v druhé části insolvenčních řízení. Toto je zejména ovlivněno tím, že v průběhu konkursu a zpeněžení majetkové podstaty jsou vesměs příjmy majetkové podstaty nulové a k uspokojení věřitelů dochází až na konci řízení, kdy je schváleno a splněno rozvrhové usnesení. Může se samozřejmě stát, že v majetkové podstatě se nachází více předmětu, které budou v průběhu řízení zpeněženy, nicméně zpravidla nejdéle trvá zpeněžení nejhodnotnějšího majetku, tedy nemovitostí, po jejich zpeněžení pak dochází k ukončení řízení.

Tabulka 6: Odhad vývoje insolvenčních řízení

Rok	Kdo	Forma	Návrh	Průběh	Odhad	Rozdíl	Osvob.	Dar
2013	muž	spl. kal.	54,71%	24,23%	48,52%	-6,19%	ano	částečně
2014	žena	spl. kal.	75,24%	30,85%	61,77%	-13,47%	ano	bez sml.
2013	žena	spl. kal.	30,00%	26,09%	52,24%	22,24%	ano	plněn
2013	společné	spl. kal.	34,88%	18,57%	37,18%	2,30%	ano	bez sml.
2013	věřitel	konkurs	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	ne	bez sml.
2012	společné	spl. kal.	30,00%	27,41%	54,89%	24,89%	ano	plněn
2013	věřitel	konkurs	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	ne	bez sml.
2013	žena	zr. oddl.	31,85%	7,43%	14,88%	-16,97%	ne	neplněn
2013	muž	spl. kal.	48,00%	27,01%	54,08%	6,08%	ano	bez sml.
2013	společné	spl. kal.	30,00%	14,81%	29,66%	-0,34%	ano	plněn

¹²⁷ § 395 IZ odst. 1 a odst. 2

2013	společné	zr. oddl.	50,00%	11,32%	22,67%	-27,33%	ano	neplněn
2012	muž	spl. kal.	30,00%	42,96%	86,02%	56,02%	ano	bez sml.
2013	žena	spl. kal.	41,88%	20,73%	41,51%	-0,37%	ano	plněn
2013	žena	spl. kal.	100,00%	49,42%	98,96%	-1,04%	ano	bez sml.
2014	společné	ZMP	73,00%	0,00%	53,88%	-19,12%	ano	bez sml.
2012	žena	spl. kal.	30,00%	74,00%	148,18%	118,18%	ano	bez sml.
2013	muž	zr. oddl.	33,00%	8,55%	17,12%	-15,88%	ne	neplněn
2013	muž	spl. kal.	85,00%	37,76%	75,61%	-9,39%	ano	bez sml.
Průměrné hodnoty			43,63%	24,57%	51,88%	8,26%	Průměrné hodnoty	
<i>Zdroj: insolvenční rejstřík www.justice.cz, zpracování: vlastní</i>								

4.4 Analýza souhrnných ukazatelů

Tato část je zaměřena na analýzu údajů, které jsou k dispozici na portálu české justice. Jedná se o souhrnné údaje za období od roku 2009 do roku 2013. V polovině roku 2014 přestal správce insolvenčního rejstříku tyto údaje zveřejňovat a aktuálnější data tak nejsou k dispozici.

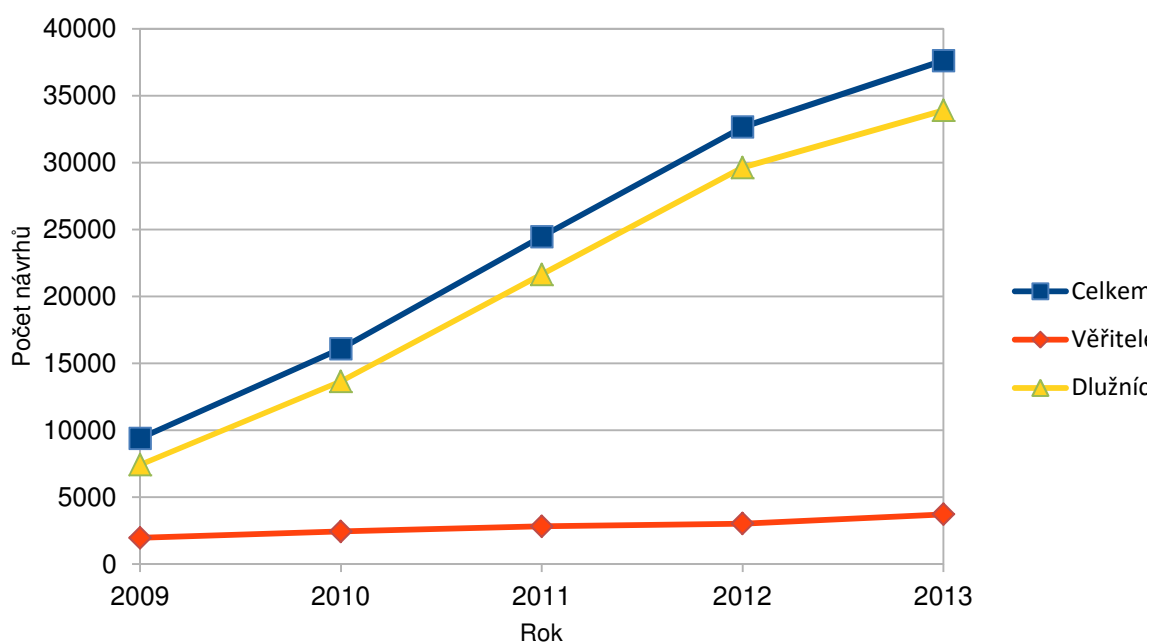
V tabulce č. 6 byl sledován celkový počet podaných insolvenčních návrhů, poměr mezi návrhy, které podali věřitelé a celkově podanými návrhy a počet návrhů, kteří podali sami dlužníci.

Tabulka 7: Počet návrhů v letech 2009 – 2013, poměr věřitelských návrhů

Období	Celkový počet	Věřitel	Dlužník	Poměr
2009	9396	1966	7430	20,92 %
2010	16101	2439	13662	15,15 %
2011	24466	2822	21644	11,53 %
2012	32656	3022	29634	9,25 %
2013	37613	3716	33897	9,88 %
Celkem	120232	13965	106267	13,35 %
<i>Zdroj: insolvenční rejstřík www.justice.cz, zpracování: vlastní</i>				

Z této tabulky je patrné, že počet insolvenčních návrhů měl v uvedeném období silně rostoucí tendenci a to zejména vlivem rapidního nárůstu podaných návrhů dlužníky, kdy během 5 let došlo k více než čtyřnásobnému navýšení. I ze strany věřitelů došlo k nárůstu podaných návrhů na dlužníky, nicméně zde není nárůst tak silný, počet podaných návrhů se ani nezdvójnásobil. Výraznější trend v nárůstu podaných návrhů lze sledovat i v poměru věřitelských návrhů k celkovému počtu podaných návrhů. Zatímco v roce 2009 tvořily tyto návrhy více než jednu pětinu ze všech podaných návrhů, v roce 2010 klesl tento ukazatel o více než 5 % a tento trend pokračoval dále, přičemž v roce 2012 se věřitelské návrhy na celkovém počtu podílely necelými 10 %. V následujícím roce tato hodnota zůstala pod 10 % procenty. Velmi silný nárůst lze přičíst zejména rozšíření povědomí dlužníků o možnosti řešení své finanční situace prostřednictvím institutu oddlužení. Nutno podotknout, že správce insolvenčního rejstříku v poskytovaných údajích nerozlišuje, zda insolvenční návrh věřitelů byl podán na fyzickou nebo právnickou osobu. Z toho vyplývá, že celkový počet věřitelských návrhů na fyzické osoby má ještě menší poměr, než je ukázáno v tabulce, neboť, jak bylo uvedeno výše, návrh na povolení oddlužení může podat pouze dlužník, věřitelé podávají návrhy na vydání usnesení o úpadku buď bez navrhovaného způsobu řešení úpadku dlužníka anebo konkurs (je abstrahováno od úpadku právnických osob, jinak by se nabízelo řešení reorganizací či prohlášením moratoria). O velkém rozdílu v počtu podaných návrhů svědčí i níže uvedený graf č. 1, kde je na časové ose znázorněno, jakým způsobem se vyvíjely počty insolvenčních návrhů.

Obrázek 1 Vývoj počtu návrhů v období 2009 - 2013

Zdroj: insolvenční rejstřík, zpracování: vlastní

Zatímco křivka dlužnických návrhů téměř opisuje vývoj křivky celkových návrhů, graf ukazuje, že věřitelské návrhy mají mnohem mírnější průběh, kdy tempo růstu počtu podaných návrhů je mnohem nižší.

V tabulce č. 7 jsou blíže specifikovány údaje o tom, do jaké míry byli věřitelé, potažmo dlužníci se svými návrhy úspěšní či nikoli.

Tabulka 8: Prohlášen úpadek za období 2009 – 2013

Navrhovatel	2009	2010	2011	2012	2013
Dlužník	3174	6883	12712	19117	22877
Věřitel	767	1121	1406	1583	2167
Celkem	3941	8004	14118	20700	25044

Zdroj: insolvenční rejstřík, zpracování: vlastní

Porovnáme-li tyto hodnoty s údaji z tabulky č. 6, zjistíme, že počet zahájených insolvenčních řízení a těch, v nichž došlo k vydání usnesení o úpadku, je poměrně velký. Z velké části je to zapříčiněno tím, že navrhovateli je uložena zaplatit zálohu na náklady řízení – tato záloha slouží především ke krytí počátečních výdajů na výkon činnosti insolvenčního správce. Záloha může činit až 50.000,- Kč, přičemž, pokud je navrhovatelem věřitel, uloží mu soud zaplacení zálohy vždy. Výjimku tvoří situace, kdy insolvenčním navrhovatelem je osoba, která má za dlužníkem pohledávku, která by se v rámci insolvenčního řízení uspokojovala přednostně (dlužné výživné, nezaplacené mzdy zaměstnancům). Soudy také ukládají zálohu k uhrazení v případech, kdy podaný insolvenční návrh trpí zjevnými nedostatky, či soudce usoudí, že majetek dlužníka nebude pro účely insolvenčního řízení postačující. Lze v tom spatřovat snahu zabránit vzniku nákladů, jež by musel uhradit insolvenčnímu správci soud z prostředků státu.

Tabulka 9: Poměr insolvenčních návrhů / vydaných usnesení o úpadku

Navrhovatel	2009	2010	2011	2012	2013
Dlužník	42,72%	50,38%	58,73%	64,51%	67,49%
Věřitel	39,01%	45,96%	49,82%	52,38%	58,32%
Celkem	40,87%	48,17%	54,28%	58,45%	62,90%

Z této tabulky lze opět vyčíst několik skutečností. Především lze poukázat na to, že postupem času dochází k větší úspěšnosti navrhovatelům s tím, že dojde k prohlášení úpadku. Tato skutečnost může mít příčinu ve více důvodech. Především je to na straně věřitelů podání insolvenčního návrhu prostřednictvím právního zástupce, tedy osoby, jež má náležité právní vzdělání a patřičné zkušenosti a tedy návrhy jsou kvalitnější. V případě, že navrhovatelem byla samotná osoba dlužníka, větší úspěšnost jejich návrhů lze přisuzovat větší dostupnosti informací ohledně návrhů, ať už se jedná o zveřejněné návrhy v insolvenčním rejstříku, dostupnou judikaturu a také poskytované služby různých osob a organizací, jež se poskytováním právního poradenství v oblasti insolvenčních řízení zabývají. Během sledovaného období 2009 – 2013 lze sledovat pozitivní vliv těchto změn na úspěšnost navrhovatelů, kdy v obou případech došlo k nárůstu úspěšnosti o jednu polovinu. Dalším aspektem může být větší benevolence soudů při posuzování insolvenčních návrhů.

Tabulka č. 10 ve spojení s grafem vyjadřují procentuální rozložení navrhovaných způsobů řešení úpadku v těch případech, kdy předkladatel návrhu uvedl navrhovaný způsob řešení. V ostatních případech nebyl způsob řešení úpadku navržen.

Tabulka 10: Insolvenční návrhy na fyzické osoby s navrženým způsobem řešení

Způsob / rok	2009	2010	2011	2012	2013
Splátkový kal.	1592	4584	9238	14291	18803
ZMP	30	82	183	414	572
Konkurs ND	451	417	381	434	406
Konkurs NV	432	636	714	881	1124
Bez návrhu D	1101	1800	2910	3978	3096
Bez návrhu V	335	485	692	702	1043

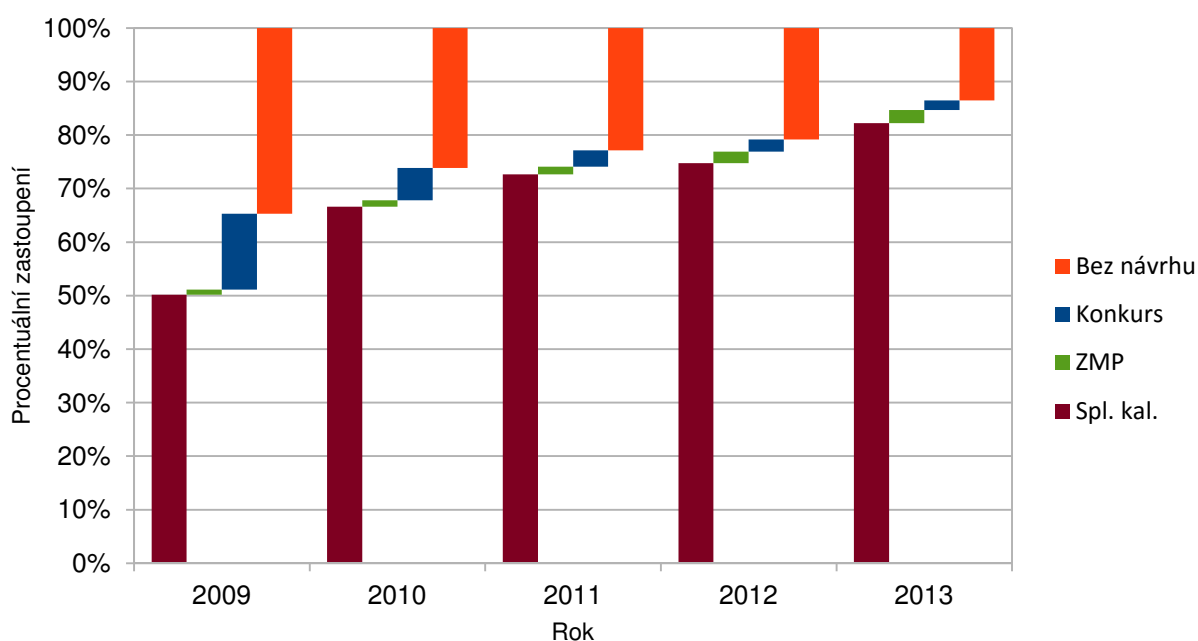
Zdroj: insolvenční rejstřík, zpracování: vlastní

Jak bylo uvedeno v průběhu zpracování teoretického rámce, zdaleka nejčastějším způsobem řešení úpadku fyzických osob je oddlužení splátkovým kalendářem. V tabulce v řádku ZMP je počet insolvenčních návrhů, v nichž dlužníci navrhli zpeněžení svého majetku jako způsob oddlužení. Následující řádek obsahuje návrhy dlužníků, kteří sami na sebe navrhli prohlásit

konkurs. Jak je patrné, v průběhu sledovaného období došlo k poměrně velkému nárůstu navrhovaného způsobu řešení zpeněžením majetkové podstaty, kdežto konkursy zůstaly prakticky na stejné hodnotě. Toto je ovlivněno jednak celkově vyšším počtem insolvenčních řízení a především pak zjištěným dlužníky, že v případě zpeněžení majetkové podstaty na vlastní návrh mohou být osvobozeni od neuspokojených pohledávek, což se v případě konkursu nestane a je tak pro ně mnohem výhodnější, když dospějí k tomu, že své závazky budou řešit prodejem majetku, zažádat o oddlužení zpeněžením majetkové podstaty.

Graf podkládá tvrzení, že splátkový kalendář skutečně je nejčastější způsob, který si dlužníci pro řešení svých finančních závazků zvolí. Trend je takový, že stále častěji dlužníci svůj insolvenční návrh rovnou spojí s návrhem na povolení oddlužení splátkovým kalendářem.

Obrázek 2 Přehled způsobů úpadku dle návrhů dlužníků

Zdroj: insolvenční rejstřík, zpracování: vlastní

5 Hodnocení

Cílem této práce bylo poukázat aplikací teoretických poznatků a tvrzení na reálných datech, čerpaných z veřejných zdrojů, na jevy insolvenčních řízení v rámci úpravy legislativy v České republice. Problematika insolvenčních řízení fyzických osob se dynamicky mění v čase, příčinu lze hledat především v rostoucím počtu ekonomicky nesolventních fyzických osob, větší zkušenost české justice s úpadkovým řízením po té, co byl s účinností k 1. 1. 2008 uveden v platnost aktuální insolvenční zákon, spočívající ve sjednocení judikatury a především v lepším přístupu dlužníků a věřitelů k relevantním údajům, které jsou veřejně k dispozici. Svou roli zde zastává i skutečnost, že stále roste počet subjektů nabízejících poradenskou službu ohledně

úpadkových řízení. Sledované údaje ukazují na trend úpadku fyzických osob, kdy je patrná vzrůstající snaha dlužníků vyřešit svůj úpadek formou oddlužení, především pak formou splátkového kalendáře. Mezi důležité faktory předpokládaného plnění ze strany dlužníků při splátkovém kalendáři lze zahrnout i třetí osoby, které se zavázali do insolvenčního řízení poskytnout formou darovací smlouvy pravidelné platby ve prospěch majetkové podstaty. Jak je patrné ze sledovaných údajů, případné neplnění těchto darovacích smluv má významný dopad na výsledek celého řízení, a to především v těch případech, kdy darovací smlouva byla uzavřena na základě výpočtu, tak aby dlužník dosáhl, či jen mírně přesáhl minimální zákonem stanovenou hranici. Další ukazatel, přehled dlužníků ohledně svých skutečných závazků naznačuje, že není pravidlem, že mají dlužníci dobře zdokumentovány a evidovány svoje dluhy. Ač sledované množství dat nebylo nijak velké, už na tomto vzorku byl rozdíl poměrně značný. Chronologicky pak z tohoto plyne, že dlužníci nepřesně uvádějí své celkové závazky, neboť mnohdy vynechají ve svém návrhu závazek kompletně či uvedenou jen část dluhu bez příslušenství. I v takovém případě pak hrozí, že po přezkumném jednání, kdy se rozhoduje o věřitelích, jež budou uspokojováni v rámci oddlužení, nebudou jejich příjmy stačit k dosažení zákonem stanovené minimální hranice, a nebudou-li schopni zajistit si chybějící příjem jinde, řízení bude nakonec řešeno konkursem. Pro úspěch v insolvenčním řízení je také důležitý přístup dlužníků v celém jeho průběhu, neboť nedbalý přístup může mít i při splnění ostatních zákonem stanovených podmínek za následek, že dlužník nebude osvobozen od neuspokojených pohledávek a věřitelé mohou dále po dlužníkovi plnění nárokovat, včetně příslušenství, o něž v průběhu řízení pohledávka narostla. Na druhé straně je ovšem nutno podotknout, že současná právní úprava povoluje věřitelům nárokovat své pohledávky včetně příslušenství, která mnohdy několikanásobně převyšují původní poskytnutou částku. Otázkou je, zda by zákonem neměla být stanovena maximálně možná hranice příslušenství (například maximálně jeden a půl násobek z poskytnuté částky), uplatňovaného v rámci soudních a insolvenčních řízení. Opět se však jedná o komplexní problém, neboť by pak jistě došlo k navýšení úrokových měr a poplatků spojených s poskytováním finančních úvěrů.

Jako vhodné doporučení se jeví především detailnější prověřování osoby dárců, případně zavedení možného postihu proti jejich osobě. Zároveň by patrně bylo vhodné zavést omezení pro vyšší uplatňovaného příslušenství, především úroků.

6 Závěr

Současná podoba insolvenčního zákona dozná razantní změny. V říjnu roku 2016 oznámil na tiskové konferenci ministr spravedlnosti, JUDr. Robert Pelikán, Ph.D. chystanou změnu insolvenčního zákona, kdy je plánováno několik významných změn,

především pak v možnosti oddlužení, kdy bude splátkový kalendář probíhal vždy až po zpeněžení majetkové podstaty, přičemž budou nastaveny 3 možné fáze ukončení insolvenčního řízení:

- k oddlužení, resp. osvobození by došlo po třech letech v případě, že dlužník uspokojí nezajištěné věřitele alespoň do výše 50 %
- k oddlužení, resp. osvobození by došlo po pěti letech v případě, že dlužník uspokojí nezajištěné věřitele alespoň do výše 30 %
- k oddlužení, resp. osvobození by došlo po sedmi letech vždy, nezávisle na míře plnění neuspokojeným věřitelům

Tato změna zároveň počítá s výrazným posílením role insolvenčního správce, kdyby těmto byla přisouzena podstatně silnější váha v rámci posuzování průběhu insolvenčního řízení. Ministerstvo spravedlnosti si od této novely slibuje především větší množství dlužníků, kteří by se zbavili svých závazků. S tímto navrhovaným způsobem řešení úpadku fyzických osob - oddlužením ovšem nesouhlasí věřitelé, schválení této novely pak může potenciálně vést i ke zdražení poskytovaných úvěrů a půjček.

Zákon byl schválen poslaneckou sněmovnou, senátem, v březnu roku 2017 byl podepsán prezidentem České republiky. V platnost vstoupí k 1. 7. 2017.

Kromě změny v průběhu oddlužení dochází rovněž k zavedení omezení poskytovatelů poradenství při sepisování návrhů. Tuto činnost budou moci vykonávat pouze subjekty, které získají licenci, jejich seznam bude veřejně dostupný. Nedodržování tohoto zákona může mít za následek i finanční postihy. Rovněž bude omezena maximální výše odměny.

7 Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace

1. BAŘÍNOVÁ Dagmar, HÓTOVÁ Renáta, OLŠAR Ladislav. *Konkurzní řízení v praxi z pohledu věřitele i úpadce*. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada, 2006, Finanční řízení. ISBN 80-247-0909-0
2. KISLINGEROVÁ, Eva, Tomáš RICHTER a Luboš SMRČKA. *Insolvenční praxe v České republice: v období 2008-2013*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-497-1
3. KOZÁK Jan, BUDÍN Petr, DADAM Alexandr., PACHL Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související: Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář*, 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2013. ISBN 978-80-7357-243-3

Judikatura

1. Usnesení Krajského soudu v Praze, sp. zn. KSPH 67 INS 1865/2017-A-6, ze dne 7. 2. 2017
2. Rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 23 ICdo 19/2015, ze dne 1. 6. 2016
3. Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 2 VSPH 151/2012-P12-7, ze dne 20. 3. 2012
4. Usnesení Krajského soudu v Ostravě, sp. zn. KSOS 25 INS 24136/2015, ze dne 23. 12. 2016
5. rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. 31 Cdo 958/2012, ze dne 10. 7. 2013
6. Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, sp. zn. KSUL 44 INS 7535/2009- B- 67, ze dne 19. 8. 2015
7. Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 1 VSPH 1922/2015-B-74, ze dne 16. 6. 2016

Právní předpisy

1. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů
3. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

4. Zákon č. 120/2001 Sb., zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
5. Vyhláška č. 313/2007 Sb., Vyhláška o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů
6. Předpis č. 64/2017 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další předpisy

Ostatní prameny

1. Portál ministerstva spravedlnosti www.justice.cz : Insolvenční zákon [online]. 2017 [cit. 2017-03-12]. Dostupné z:

<https://isir.justice.cz/isir/ueu/evidence_upadcu_detail.do?id=8080e43b-8c35-4f9fbca1-4485485a5672>.

2. Portál ministerstva spravedlnosti www.justice.cz : Insolvenční zákon [online]. 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z:

<<http://insolvencni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>>

3. Portál ministerstva spravedlnosti www.justice.cz : Insolvenční rejstřík [online]. 2017 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z:

< <https://isir.justice.cz/isir/common/index.do>>.